

การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
ปนัดดา ธนกิจโสภณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สิงหาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
ปนัดดา ธนกิจโสภณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
สิงหาคม 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของนางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

.....

(รศ.ดร.นาริรัตน์ รัทวารัตกุล)

ประธานกรรมการ

(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....

(ผศ.สุน เทียมทินกุล)

กรรมการ

(อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ)

.....

(ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาภายนอกภาควิชา)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....

(รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ์)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....

(รศ.ดร.ณฐนนท์ ตราชู)

ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่...31...เดือน ...ส.ค... พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุน เทียมทินกฤต อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ รักวิจิตรกุล ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ และอาจารย์ ดร.มนตรี วงศ์สะพาน กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณนายณัฐกิตติ์ บัณฑิตยวีร์กุล ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง นายประมวล เทียงโยธา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านป่าแดง และนางรัชณี หมื่นศรี ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครู โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบใจนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งมาตลอด

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำปรึกษาและให้การช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้าอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประมวล เทียงโยธา คุณแม่ดารา เทียงโยธา และขอขอบคุณคุณวันชนะ เทียงโยธา คุณณัฐวัฒน์ ธนกิจโสภณ เด็กชายภูมิสิทธิ์ ธนกิจโสภณ ที่เป็นแรงสนับสนุนและเป็นกำลังใจ จนการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้

คุณค่าและประโยชน์การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ผู้เป็นบุพการี บูรพาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอน และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ปนัดดา ธนกิจโสภณ

ชื่อเรื่อง การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ผู้ศึกษาค้นคว้า นางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุน เทียมทินกฤต

ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

จิตสำนึกสาธารณะจัดเป็นคุณธรรมสำหรับส่วนรวม เป็นการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ทุกด้านล้วนถูกชี้นำโดยสภาวะทางจิต ดังนั้นหากละเลยไม่มีการสร้างการรับรู้ หรือการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกของคนไทยเกี่ยวกับส่วนรวม หรือจิตสำนึกสาธารณะ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ย่อมจะเกิดปัญหาความไม่สงบสุขเกิดขึ้นในสังคม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด พบว่า นักเรียนหลายคนมีพฤติกรรมและคุณลักษณะไม่พึงประสงค์ด้านมีจิตสาธารณะ เช่น ขาดการเสียสละ ไม่มีจิตอาสา ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความตระหนักในการรักษาความสะอาดของห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และธารณะสมบัติ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา มี 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรมและกิจกรรม อบรมน้อย และ 3) การนิเทศ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ศึกษาค้นคว้า และครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 222 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน ได้แก่ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 20 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยการพรรณนา

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล และ 3) การนิเทศ ผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ การประชุมแบบมีส่วนร่วม ทำให้ทุกคนที่ส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาส่วนรวม นักเรียนตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้น กิจกรรมการอบรมนักเรียน พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าพอใจ กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ใช้อุปกรณ์การทำความสะอาดแล้วเก็บเข้าที่ ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง พบเห็นขยะในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน รีบเก็บลงถัง รักษาความสะอาด ห้องเรียน บริเวณโรงเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล พบว่า สามารถลดปริมาณขยะตามห้องเรียนต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้นักเรียนยังรู้จักแยกประเภทของขยะ รู้ว่าขยะประเภทไหนควรทิ้งขยะประเภทไหนนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และขยะประเภทไหนสามารถขายได้ ซึ่งตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการนิเทศ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองดีขึ้น แต่ยังมีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายบางส่วนที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดได้จึงดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ซึ่งมี 3 กิจกรรม คือกิจกรรมการอบรมนักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย ผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม เสียสละเวลาเพื่อทำงานให้ส่วนรวม กล้าอาสาที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติกิจกรรม ได้รับการพัฒนาจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้นบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นผลมาจาก การที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการนิเทศ ตลอดจนคำแนะนำด้วยความเอาใจใส่จากครูผู้เกี่ยวข้องและครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

โดยสรุป การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรมและกิจกรรม อบรมน้อย และ 3) การนิเทศ ทำให้นักเรียนมีจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดเพิ่มมากขึ้น จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นำกลยุทธ์ดังกล่าว ไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ นักเรียนในโรงเรียนอื่นต่อไป

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ 1
	ภูมิหลัง 1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า 4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า 5
	นิยามศัพท์เฉพาะ 6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 9
	จิตสำนึกสาธารณะ 9
	กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา 19
	การวิจัยปฏิบัติการ 28
	บริบทของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง 34
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 36
	งานวิจัยในประเทศ 36
	งานวิจัยต่างประเทศ 38
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า 41
	กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล 41
	ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า 42
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 54
	การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 54
	การเก็บรวบรวมข้อมูล 56
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 57
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 57
4	ผลการศึกษาค้นคว้า 58
	การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 58
	การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 69
	การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 70
	การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 76

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	77
สรุปผล	77
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	88
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	89
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	95
ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า	99

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แผนปฏิบัติการการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (วงรอบที่ 1)	44
2 แผนปฏิบัติการการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (วงรอบที่ 2)	48

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก จากการศึกษาวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมา พบว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีความรู้พื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1-4) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 9 ฉบับที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างดี คนไทยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่การเติบโตดังกล่าวนอกจากจะต้องแลกด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอและเสื่อมโทรมลงไปมากแล้ว ยังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ในขณะที่มีข้อจำกัดทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพคน การเสริมสร้างฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพโดยรวมในการพัฒนาประเทศ แม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย แต่ได้นำไปสู่ผลการพัฒนาที่ไม่พึงปรารถนาทางด้านสังคม สะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมไทยที่ชัดเจนขึ้น ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ระบบคุณค่าที่ดีงามในอดีตเริ่มเสื่อมถอยลง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ (Public Mind หรือ Public Consciousness หรือ Public Spirit หรือ Public Concern หรือ Publicness) ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 ก : 1-5)

จิตสำนึกสาธารณะจัดเป็นคุณธรรมสำหรับส่วนรวมเป็นเรื่องที่เราควรให้ความสำคัญเป็นกระบวนการการเรียนรู้จากความเป็นจริงทางการเมือง และสังคมของบุคคล (สุชาติ จักรพิสุทธิ์. 2540 : 22-23) การศึกษาจิตสำนึกสาธารณะจะมุ่งเน้นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบของบุคคลสังคมต่อสาธารณะสมบัติ (ชาย โพลิตา และคณะ. 2540 : 39) จิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ผู้คนต่างมุ่งหวังในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง เพิกเฉยต่อส่วนรวมความคิดเรื่องอยากมีสังคมที่ดี

มีรัฐที่ดี ไม่ใช่ความคิดของคนส่วนใหญ่อีกต่อไป (สือปลั่ง. 2542 : 9-12) ทศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมอันขาดจิตสำนึกที่ดีฝังลึกในจิตใจคนมาโดยตลอดและจะทวีความรุนแรงของปัญหามากขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การที่ไม่เอาใจใส่ในสมบัติส่วนรวมทั้งที่คนรุ่นก่อน หรือส่วนรวมสร้างขึ้น และสมบัติทางธรรมชาติจนกระทั่งการทำลาย การไม่รู้สึกรู้ถึงความเป็นเจ้าของที่จะต้องดูแลรักษาการแก่งแย่งเพื่อ ยึดเอาเป็นส่วนตัว สังคมต่างตนต่างอยู่ต่างคนต่างฉวยโอกาสต่อสู้ เพื่อชีวิต ที่ดีกว่าของตนเองเท่านั้น ให้ความสำคัญกับวัตถุ มากกว่าจิตใจจนทำให้น้ำใจที่มีต่อบิตามารดา ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ เพื่อนฝูง โรงเรียน และสังคมน้อยลงขาดจิตสำนึก ขาดความมีน้ำใจ สังคมเจริญด้วยวัตถุมากกว่า จิตใจ ปัญหาที่ก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีศูนย์กลางอยู่ที่ การขาดจิตสำนึกส่วนรวมหรือจิตสำนึกสาธารณะของคนไทย เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ทุกด้าน ล้วนถูกชี้นำโดยสภาวะทางจิต ดังนั้นหากละเลยไม่มีการสร้างการรับรู้ หรือการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกของคนไทยเกี่ยวกับส่วนรวมหรือจิตสำนึกสาธารณะ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมไทยใน ยุคปัจจุบัน ย่อมจะเกิดปัญหาความไม่สงบสุขเกิดขึ้นในสังคม (ชาย โพลิตา และคณะ. 2540 : 40) นอกจากทรัพย์สินอันเป็นของส่วนรวมแล้วปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ประชาชนก็ได้มีจิตสำนึกที่จะรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาแต่อย่างใดกลับคิดว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลหรือทางราชการที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ เมื่อพบเห็นคนได้รับความเดือดร้อนหรือเกิดเหตุรุนแรงขึ้นก็ไม่เข้าไปช่วยเหลือ แม้แต่จะโทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจ แสดงถึงความเฉยชาและไม่ใส่ใจกับเรื่องที่ไม่กระทบถึงตนอย่างยิ่ง การไม่ช่วยกันรักษาสมบัติสิ่งของสถานที่ที่เป็นทรัพย์สินสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการไม่สนใจรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาส่วนรวมการเฉยชากับสิ่งที่ไม่กระทบตนเอง สภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง การขาดจิตสำนึกสาธารณะซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Public Mind” (สือปลั่ง. 2542 : 9-12)

องค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายข้อบังคับ การใช้กฎหมายควบคุม การจับกุม การปรับหรือรณรงค์ตามโครงการต่าง ๆ เช่นโครงการแลกเปลี่ยนกระดาษเพื่อชีวิตป่ากับตาวิเศษ โครงการความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน โครงการหลอดผอมจอมประหยัด โครงการกรีนซ็อบ เป็นต้น (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2539 : 128) การแก้ไขดังกล่าวก็นำได้ทำให้ปัญหาเหล่านี้เบาบางลง หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ตามโครงการของภาครัฐบาล และเอกชนดังกล่าวจะพบว่า เป็นการรณรงค์เฉพาะปัญหาใดปัญหาหนึ่งเท่านั้นและหากสิ้นสุดโครงการแล้วพฤติกรรมเดิม ๆ ก็เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก นอกจากนี้กฎหมายหรือข้อบังคับต่าง ๆ ก็มีอาจแก้ไขให้คนมีจิตสำนึกสาธารณะ เพราะกฎหมายมีไว้เพื่อควบคุมหากผู้ใดฝ่าฝืน ก็มีบทลงโทษ ซึ่งการลงโทษไม่มีผลต่อการยุติพฤติกรรมในระยะยาว เนื่องจากการลงโทษเป็นเพียงการระงับพฤติกรรมเท่านั้น เมื่อใดก็ตามที่ลักษณะการควบคุมลงโทษหายไปพฤติกรรมเดิมก็จะกลับขึ้นมาอีก ผลของการลงโทษจึงเป็นผลที่เกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น (ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 91) วิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์เอง มีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือและตัวเร่งที่ทำให้ร้ายและทำลายชีวิตและระบบนิเวศธรรมชาติไปพร้อม ๆ กันทำให้ภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่มนุษย์รับเป็นมรดกตกทอดมาไม่สามารถนำมาใช้ได้ ปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนสะท้อนให้เห็นความเสื่อมถอยทางด้านจิตสำนึกอย่างมาก และถูกมองว่าส่วนหนึ่งเกิดจากความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษา (ประเวศ วะสี. 2545 : 41 ; เสรี พงศ์พิศ. 2548 : 98) สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติสำรวจวิจัยเด็กเรียนเก่ง มุ่งแต่เรียนแต่ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนเด็กเรียนไม่เก่ง

มีรายงานวิจัยว่า พยายามทำพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ให้ตัวเอง ซึ่งอาจไปหมกมุ่นกับ อบายมุข สรุปลแล้วทั้งเด็กเรียนเก่งและเรียนไม่เก่ง ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดศีลธรรม และขาด รากฐานประชาธิปไตย มีแนวโน้มไปในทางชู้เกียจ ชู้โกง ชู้โอ ชู้ฉฉฉา ทั้งหมดไม่ใช่เด็กผิดแต่เป็น ผลผลิตของการจัดการศึกษาที่ไม่มีพลังพอที่จะสามารถสร้างจิตสำนึกได้ การจัดการเรียนรู้ไม่ควรเน้น ตำราเป็นตัวตั้ง ไม่ควรสอนแต่ในหนังสือโดยที่ไม่ได้ไปเรียนรู้ชีวิตของคนในชุมชน สังคม และ สิ่งแวดล้อม ควรลดการเรียนในตำราลงครึ่งหนึ่ง แล้วเรียนรู้ร่วมกับคนในสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ให้มากขึ้น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของศีลธรรม และเป็นรากฐานของประชาธิปไตย (ประเวศ วะสี. 2545 : 22)

จากรายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เปรียบเทียบจิตสำนึก 3 ด้าน คือ จิตคุณธรรม ซึ่งหมายถึง ความสำนึก ที่มั่นคงต่อหลักศีลธรรมทางศาสนา และหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีของมนุษยชาติ จิตสังคม หมายถึง สำนึกของการปฏิบัติหน้าที่การปฏิบัติตนในมิติที่ต้องสัมพันธ์กับบุคคลทั้งใกล้ตัวและ ไกลตัว การเคารพในกฎเกณฑ์ของสังคมและจิตสาธารณะ หมายถึง สำนึกในประโยชน์ สำนึกใน ผลกระทบที่พึงมีต่อชุมชนและสังคมโดยรวมโดยผู้ที่ต้องรับผลนั้นอาจไม่เห็นตัวตนชัดเจนว่าเป็นบุคคลใด ทราบแต่เพียงว่าสังคมโดยรวมต้องได้รับผลแน่นอน จากการศึกษาเปรียบเทียบสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนเน้นการพัฒนาเรื่องจิตคุณธรรมและจิตสังคมมากกว่าเรื่องจิตสาธารณะ (ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี และคณะ. 2550 : 78) ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์คือมนุษย์มีความรู้สึกคิด มีจิตสำนึกใน เรื่องต่าง ๆ การกระทำของมนุษย์จะต้องสัมพันธ์กับจิตสำนึกเสมอ เพราะความมนุษย์จะรู้ตัวว่ามนุษย์นั้น สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตนได้ มนุษย์จึงเป็นผู้กระทำการไม่ใช่ผู้ถูกกระทำการ ดังนั้น หากมนุษย์มีจิตสำนึกที่ดีมนุษย์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคม จิตสำนึกจึงเป็นเรื่องของ ความรู้สึกภายในบุคคลที่เกิดได้โดยการเรียนรู้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ยากที่จะหมดไปได้ บุคคลที่มีจิตสำนึก ที่ดีจะประพฤติตนอย่างเหมาะสมและใช้จิตสำนึกของตนเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่าง ๆ จิตสำนึกเป็น คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลแต่ละคนเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่วัตถุใด ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ภายหลังได้รับรู้หรือมีประสบการณ์กับวัตถุนั้น และนำไปสู่การมีความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะทางจิต จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะเป็น จิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่ม เดียวกัน (สุชาติา จักพิสุทธิ์. 2544 : 22-23) ในการปลูกฝังจิตสาธารณะนั้น ควรทำการปลูกฝัง ให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมเป็น อย่างยิ่ง เพราะเด็กยังเป็นไม้อ่อนที่ตัดง่าย การปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กทั้ง ร่างกาย และโดยเฉพาะความเหมาะสมด้านพัฒนาการทางจิตใจของเด็ก จะเป็นการป้องกันปัญหาที่ เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มาก เพราะในวัยเด็กจะสามารถเห็นความแตกต่าง สามารถคิด เปรียบเทียบ คิดแยกแยะวัตถุออกเป็นหมวดหมู่ขั้นตอน รู้สึกคิดโดยใช้การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงได้ เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2538 : 77)

โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2554 มีครู จำนวน 10 คน และนักเรียน 222 คน จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้น อนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์หลายกิจกรรม แต่การดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นยังไม่ส่งผลให้นักเรียน

มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เท่าที่ควร จากแบบรายงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประจำปีการศึกษา 2554 ที่ผ่านมา พบว่าผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางด้านอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีวินัย และด้านจิตสาธารณะ และจากการคัดกรองของครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละชั้นมีนักเรียนหลายคนที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะไม่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ เช่น ขาดการเสียสละ ไม่มีน้ำใจ ทิ้งขยะไม่เป็นที่ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน เขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละชั้นไม่สะอาด ยังมีขยะประเภทต่าง ๆ อยู่ทั่วไป ในชั้นเรียนการดูแลรักษาความสะอาดจะเป็นหน้าที่ของเวรประจำวัน คนที่ไม่ใช่เวรประจำวันจะไม่ทำเพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่ไม่มียุติธรรมในการดูแลรักษาความสะอาดช่วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับการประชุมผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2554 พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง (โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง. 2554 : 23)

จากสภาพการณ์ที่กล่าวข้างต้น อีกทั้งโรงเรียนยังไม่มีแนวทางการพัฒนานักเรียนที่ชัดเจน ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ด้วยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยใช้กระบวนการการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนัก กระตือรือร้นในการช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันลดปริมาณขยะในโรงเรียน และมีจิตสาธารณะ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครู อาจารย์ ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน และหน่วยงานที่สนใจ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 8 คน ได้แก่
 - 1.1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า
 - 1.1.2 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน
 - 1.2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมจิตสาธารณะ จำนวน 222 คน ได้แก่
 - 1.2.1 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 23 คน
 - 1.2.2 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน
 - 1.2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน
 - 1.2.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน
 - 1.2.5 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน
 - 1.2.6 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 31 คน
 - 1.2.7 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 28 คน
 - 1.2.8 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 28 คน
 - 1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน ได้แก่
 - 1.3.1 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน
 - 1.3.2 คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 20 คน
 - 1.3.2 นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน
2. กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาตูน จังหวัดมหาสารคาม มีกรอบในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

- 2.1 กรอบเนื้อหา เป็นการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด
- 2.2 กรอบกลยุทธ์การพัฒนา ประกอบด้วย
 - 2.2.1 การประชุมแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2.2 กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย
 - 2.2.2.1 กิจกรรมอบรมนักเรียน
 - 2.2.2.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง
 - 2.2.2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล
 - 2.2.2.4 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม
 - 2.2.2.5 กิจกรรม อบรม.น้อย
 - 2.2.3 การนิเทศ

3. วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (ประวิต เอราวรรณ. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ซึ่งแต่ละวงรอบประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 การวางแผน (Planning)
- 3.2 การปฏิบัติ (Action)
- 3.3 การสังเกต (Observation)
- 3.4 การสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาค้นคว้ากำหนดระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555 โดยแบ่งเป็น 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2555

วงรอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของ ร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมาในการรักษา ความสะอาด

2. การส่งเสริมจิตสาธารณะ หมายถึง การดำเนินการศึกษาค้นคว้าแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแท็กการ์ท เพื่อเป็นการส่งเสริมจิต สาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม

3. จิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด หมายถึง การที่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 222 คน มีพฤติกรรมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด ห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน

4. กลยุทธ์ในการพัฒนา หมายถึง วิธีการ กระบวนการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชน บ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

5. การประชุมแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมเสนอความคิด ร่วมวิเคราะห์ รวบรวม ปัญหา อภิปรายแลกเปลี่ยน เสนอแนะแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและพัฒนา ในการ ส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยการใช้กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

6. กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสำนึกสาธารณะ ด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ จนทำให้นักเรียนมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้อย่างสมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

6.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า และอบรมก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นครูเวรที่ต้องพบปะนักเรียนในแต่ละวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นผู้อบรม โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก เช่น การมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสะอาด การให้กำลังใจ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนเกิดความตระหนัก มีความรักและห่วงแหนโรงเรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น

6.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มคนดีในการรับผิดชอบต่อตนเองและโรงเรียน โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นแต่ละชั้น มอบหมายเขตพื้นที่ให้แต่ละชั้นรับผิดชอบต่อร่วมกันพัฒนาให้บริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีความสะอาด น่าอยู่ เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม

6.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด มีพฤติกรรมในการทิ้งขยะให้ถูกที่สามารถแยกขยะได้ว่าขยะประเภทไหนทิ้งได้ ประเภทไหนสามารถขายได้ และประเภทไหนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ดำเนินการโดยตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้นในโรงเรียน ให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนนำขยะมาขายให้ธนาคารขยะรีไซเคิล ในช่วงเช้าก่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง และช่วงเวลาพักเที่ยงของทุกวัน เมื่อมีปริมาณขยะมากพอก็จะติดต่อให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อที่โรงเรียน

6.4 กิจกรรม อบรมน้อย หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการจำลองรูปแบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมาไว้ในโรงเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ดำเนินงานภายใต้ภารกิจทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นเครื่องกำกับกลุ่มเป้าหมายใน อบรมน้อย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย การเสียสละ การอดทน การรู้จักแก้ปัญหา ความมีประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสาธารณะ การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

6.5 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม หมายถึง การเข้าค่ายอบรมเพื่อขัดเกลาจิตใจนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมและปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ และพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

7. การนิเทศ หมายถึง การดำเนินการเพื่อติดตามผลการส่งเสริมจิตสาธารณะ ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการโดยผู้นิเทศติดตามการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบผลการพัฒนา ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการ

8. การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยที่ใช้กระบวนการอย่างมีระบบ เพื่อส่งเสริมจิต
สาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัด
มหาสารคาม โดยผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ รวมทั้งมีการ
วิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติมี 4 ขั้นตอนได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action)
การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้า การพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชน บ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. จิตสำนึกสาธารณะ
2. กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา
3. การวิจัยปฏิบัติการ
4. บริบทของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จิตสำนึกสาธารณะ

1. ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำศัพท์ที่มีผู้ใช้คำแตกต่างกันออกไป เช่น จิตสาธารณะ จิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกทางสังคม ความสำนึกทางสังคม รวมไปถึงคำที่เกี่ยวข้อง เช่น การเห็นประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้มีผู้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ชาย โพธิสิตา และคณะ (2540 : 14) ใช้คำว่า จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ และให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่า คือ การใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ

มัลลิกา มัติโก (2541 : 5) ให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคม ว่าเป็นการตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

กนิษฐา นิตศน์พัฒนา และคณะ (2541 : 8) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะว่า เป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541 : 57) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ คือมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบ ร่วมกัน ในชุมชน เช่น ป่าไม้ ความสงบสุขของชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

หฤทัย อัจปรุ (2544 : 37) ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไปแก้วิกฤติการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึง

พลังของตนว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหาได้ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคม

พระไพศาล วิสาโล (2544 : 15) ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความสำนึกใฝ่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและหวงแหน ในสมบัติส่วนรวม ทั้งนี้โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวมในจิตสำนึกดังกล่าว มิใช่ครอบครวั ญาติมิตร คนรอบข้าง หรือชุมชนละแวกบ้านตนเองเท่านั้น หากคลุ่มไปถึงคนอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปแม้จะตนไม่รู้จักและไม่เคยเห็น แต่ก็รู้้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546 : 4) ให้ความหมายว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

ลลธิริมา เกื้อสกุล (2547 : 15) ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง สภาวะที่จิตสามารถรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผ่านทางความคิดและพฤติกรรม การแสดงออก ซึ่งหมายถึงพลเมืองผู้รู้ตื่นและตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ เป็นพลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแล กำหนดชะตากรรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนและชุมชนร่วมกัน โดยเริ่มจากศรัทธา ในการอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม

ไชยา ยัมวิไล (2550 : 15) ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความเป็นสาธารณะที่ส่อนัยถึง ความรู้ความนึกคิด สติปัญญา และความรับผิดชอบต่อประชาชน ที่มีต่อสังคมการเคารพกฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยรวมและหน่วยงานองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกสังกัดอยู่ โดยพยายามยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างเคร่งครัด พยายามหลีกเลี่ยงการละเมิดให้น้อยที่สุดด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม สรุปได้ว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จักช่วยเหลือชุมชน สังคม มีน้ำในเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ รักและหวงแหนทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม การมีจิตสำนึกร่วมกันในสาธารณสมบัติ ความรับผิดชอบต่อสังคม การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเห็นคุณค่าของสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ประเภทของจิตสำนึก

ลูกาส (हत्य อัจปรุ. 2544 : 37 ; อ้างอิงมาจาก Lukasc. 1979 : 149) จำแนกประเภทของจิตสำนึกเป็น 2 ประเภท คือ

1. จิตสำนึกแบบจิตวิทยา (Psychological Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่เกิดจากการรับรู้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำให้เกิดการรับรู้และตอบสนอง เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นได้เองอย่างอัตโนมัติ และเป็นไปตามธรรมชาติ

2. จิตสำนึกทางชนชั้นหรือทางการเมือง (Imputed, Political, Class Consciousness) จิตสำนึกประเภทนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติการณ์ที่มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้น

2.1 จิตสำนึกเฉพาะหน้า (Immediate Consciousness) เป็นจิตสำนึกเกี่ยวกับความต้องการที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบัน เช่น ความต้องการทางเศรษฐกิจ

2.2 จิตสำนึกในชนชั้น (Class consciousness) เป็นจิตสำนึกทางการเมือง การมองเห็นภารกิจทางประวัติศาสตร์ของชนชั้นตน

2.3 จิตสำนึกทางทฤษฎี (Theoretical consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ทำให้เกิดความเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงทั่วทั้งสังคมทำเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ทุกกลุ่มและจิตสำนึกประเภทนี้จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นอุดมการณ์ ซึ่งเป็นความรู้สึกและความพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติการมีส่วนร่วมกับสังคม

3. ระดับของจิตสำนึก

ฟรายเออร์ (ทฤษฎี อัจปรุ. 2544 : 38 ; อ้างอิงมาจาก Friere. 1973 : 18-19) นักปรัชญาการศึกษาและทำงานด้วยวิธีการให้การศึกษแบบปลุกกระตมจิตสำนึกของคนยากจนให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคมได้แบ่งจิตสำนึกของมนุษย์ออกเป็น 4 ระดับ

1. จิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องโชคกลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโชคชะตา

2. จิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi-Intransitive Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนยอมลดค่าตนเอง มีความคิดที่เชื่อมั่นตนเอง รับค่านิยมที่มีการถ่ายทอดมาอย่างเต็มที่ จะมีการใช้ความรุนแรง และอารมณ์ในการจัดสินปัญหา

3. จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงที่ไร้เดียงสา (Naïve-Intransitive Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนเริ่มที่การเปลี่ยนแปลง เริ่มตระหนักเห็นปัญหาสังคมของตน เริ่มที่การประท้วง วิพากษ์วิจารณ์ แต่มักจะถูกปลุกกระตมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นเช่นนี้ เพราะบุคคลยังไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของสังคมและยังไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปรากฏการณ์นั้น

4. จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีความคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเองยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง

4. ปัจจัยที่ทำให้เกิดจิตสาธารณะ

ทฤษฎี อัจปรุ (2544 : 47) อธิบายว่าจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง และต้องมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตร จากการอภิปรายกลุ่มย่อยในการสัมมนาเกี่ยวกับสำนึกของพลเมือง ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สรุปปัจจัยที่เป็นรูปธรรมอันนำไปสู่การพัฒนาจิตวิญญาณสาธารณะ คือ

1. การสร้างองค์กร ผู้นำ สื่อ วัฒนธรรมใหม่ การสร้างประโยชน์ร่วมกัน
2. การทำให้เกิดกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการเข้าร่วมกับกลุ่ม มีกิจกรรมสาธารณะและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
3. มีทุนประชาคม ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร
4. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา
5. การสร้างเครือข่ายทุกเพศ ทุกวัย
6. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยเริ่มจากตนเอง ให้มีระบบคิดที่ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น
7. การสร้างกฎระเบียบร่วมกัน สร้างความตระหนัก มีการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก สร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่

8. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ฐานะพลเมืองไทย การสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีสิทธิที่ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

9. การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ มีการเปิดโอกาสให้แสดงออก มีประเด็นที่จะเคลื่อนไหวร่วมกัน มีการเสียสละทุ่มเทและการกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดรูปแบบ มีการสร้างเครือข่าย และมีมาตรการหรือกฎหมายบังคับ

10. ทูทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ จริยธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรต่อกัน โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวโดยการให้การศึกษาและสื่อจะมีส่วนร่วมสร้างให้เกิดความคิดหลากหลายที่ชี้ให้เห็นคุณโทษต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมมีชุมชนแห่งการเรียนรู้

11. การมีผู้นำหรือบุคคลสาธารณะที่เป็นแบบอย่าง มีจิตสำนึกต่อสังคมมีคุณธรรม และสามารถสร้างระบบผู้นำร่วมได้

จิตสาธารณะ หรือจิตทางสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ดังนี้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. 2543 : 13)

1. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็นภาวะลึกซึ้งกว่าภาวะทางกายภาพเพียงประการเดียว เป็นภาวะที่ได้รับอบรมกล่อมเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดละน้อยทำให้เกิดจิตสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้ เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งสภาวะแวดล้อมด้านการสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียน ไปทำงาน ดูละคร ฟังผู้คนสนทนา รับรู้เหตุบ้านการเมือง

2. ปัจจัยภายใน หรือสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การวิเคราะห์ของแต่ละบุคคลการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้การมองเห็น การคิด แล้วนำมาเพื่อการตัดสินใจว่าต้องสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสำนึกเหล่านั้น

การเกิดจิตสำนึก สรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียวใดอย่างหนึ่งหรือเกิดควบคู่กัน เพราะทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จิตสำนึกที่มาจากภายนอกเกิดขึ้นจากธรรมชาติกระทบต่อความรู้สึกของบุคคล แล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดยธรรมชาติและมักไม่รู้ตัว แต่จิตสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายในเป็นความจงใจเลือกสรร บุคคลระลึกรู้ตนเองเป็นอย่างดีเป็นสำนึกที่สร้างเองระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องกัน การพัฒนาจิตสำนึกต้องกระทำควบคู่กันไป ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จากเอกสารที่เกี่ยวข้องมีการกล่าวถึง จิตสำนึกสาธารณะโดยภาพรวมของพลเมือง ในด้านการทำสังคมให้เข้มแข็งเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ จิตสำนึกสาธารณะมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาบุคคลและมีความสำคัญต่อสังคมด้วย จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง (หฤทัย อาจปฐ. 2544 : 49) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ เนื่องจากทฤษฎีเหล่านี้เป็นการกำหนดคุณลักษณะของบุคคลในด้านความเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม และคุณธรรมจริยธรรมตามช่วงอายุ และสามารถอธิบายได้ตามหลักพระพุทธศาสนา ส่วนทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะซึ่งสร้างโดย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539 : 3) กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่า พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากสาเหตุทางจิตใจเชื่อว่าคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลต้องประกอบด้วย สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ซึ่งเป็นส่วนรากแก้วของต้นไม้ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจทั้ง 3 ด้านในปริมาณที่สูงเหมาะกับอายุจึงจะมีความพร้อมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในส่วนของลำต้นคือ จิตลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติ คุณธรรมและค่านิยม ซึ่งแสดงออกทางดอกและผลของต้นไม้ คือ พฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่ว การทำงานเพื่อส่วนรวม พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างเข้มแข็ง

5. คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะ

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2540 : 42-44) ได้กล่าวถึงการมีจิตสำนึก สาธารณะซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมาย อย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคม คือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันโดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคุมไปกับการปฏิบัติ

2. ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่าจะสามารถรวมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือ การทำให้เกิดกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคม ไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (Civic Education)

3. ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) จิตสำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

5. การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารและเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางซึ่งทำให้เกิดจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิติกุล (2542 : 181-183) กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและ ประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความสนใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้ง เท่านั้นต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่าง ๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยมส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้งโดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้อะไรได้อย่างที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติ (Dialogue and Debates) สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและฉันทกกำลัง (Political Dialogue) เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้รับช่วงต่อในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่าง ๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

ไซยา ยิมวีโล (2550 : 15) กล่าวถึงผู้มีจิตสำนึกสาธารณะนั้นจะมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม เคารพกฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยรวมและหน่วยงานองค์กร ที่ตนเองเป็นสมาชิกสังกัดอยู่ โดยพยายามยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างเคร่งครัด พยายามหลีกเลี่ยงการละเมิดให้น้อยที่สุดด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะสูงนั้น แม้แต่การทิ้งเศษขยะหรือขับรถผิดกฎจราจรยังไม่กล้าที่จะกระทำเพราะรู้สึกอาย แก่ใจ นอกเหนือจากนั้นเมื่อประสบพบเจออะไรที่ผิดปกติ ผิดระเบียบ ผิดกฎหมาย ก็จะแจ้งความทันที ส่วนบุคคลที่ไร้จิตสำนึกสาธารณะจะมีวิถีชีวิตดำรงชีพไปวัน ๆ มั่งง่าย สะเพร่า เอาตัวรอด โดยไม่ได้คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น

เดวิด ไรส์แมน (ณรงค์ อ้วนอง. 2546 : 13 ; อ้างอิงมาจาก David Riseman. 1983) ได้จำแนกจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลไว้เป็น 3 แบบ คือ

1. จิตสำนึกแบบประเพณีนำ หมายถึง จิตสำนึกที่ยึดถือเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นเครือญาติ ความอาวุโส เป็นเครื่องชี้นำวิถีปฏิบัติ จิตสำนึกแบบนี้มีอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะในสังคมชนบทของไทย

2. จิตสำนึกแบบหลักการนำเป็นจิตสำนึกที่ยึดถือหลักปฏิบัติงานให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยละทิ้งความอาวุโสและขนบประเพณีที่เห็นว่าเป็นเครื่องกีดขวางการบรรลุเป้าหมายของชีวิต

3. จิตสำนึกแบบผู้อื่นนำเป็นจิตสำนึกแบบพึ่งพิงโดยบุคคลจะต้องประพฤติปฏิบัติตามกลุ่มหรือตามผู้นำของกลุ่มด้วยมุ่งหวังจะให้ตนเองได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จิตสำนึกสาธารณะของบุคคลมีพื้นฐานมาจากอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ซึ่งหมายถึง การมองเห็นคุณค่าในตนเองประกอบกับความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Values) และเจตคติ (Attitude) ซึ่งมีความหมายรวมกันว่า คือ ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ สิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลแสดงออกในลักษณะของอารมณ์ ความรู้สึก (Affective) สถิติปัญญา (Cognitive) และพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งมีทั้งผลดี และผลเสียต่อตนเองและสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่

จากที่กล่าวมาข้างต้นมีการกำหนดลักษณะของคำว่า “จิตสาธารณะ” ไว้อย่างหลากหลาย ทั้งคำที่ใช้ในภาษาไทย เช่น จิตสาธารณะ สำนึกสาธารณะ และจิตสำนึกสาธารณะ เป็นต้น และคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษ เช่น Public Consciousness หรือ Public Mind โดยสามารถสรุปความหมายของจิตสาธารณะได้ว่า หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 องค์ประกอบตามความหมายของจิตสาธารณะ องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก 1) การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ 2) ลักษณะการใช้ของส่วนรวมรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทนุถนอม องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก 1) การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม 2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม องค์ประกอบที่ 3 คือการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก 1) การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง 2) การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น

6. องค์ประกอบของจิตสาธารณะ

องค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสาธารณะนั้น มีการแบ่งองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามระดับอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสำนึก ไว้ดังนี้

สมพงษ์ สิหะพล (2542 : 15-16) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า มีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่งสังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมี และขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทยสมควรที่จะรับพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

7. ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

7.1 แนวความคิดสังคมเพื่อบุคคล

แนวความคิดสังคมเพื่อบุคคล Herbert Spencer (Ian Robertson. 1977 : 12) เชื่อว่าการที่ปัจเจกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกของสังคม เพราะเขามีเจตจำนงที่จะให้ตัวเองมีความมั่นคงปลอดภัย คนสร้างสังคมขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของตนเอง จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของสังคมไม่ใช่เพื่อตัวสังคมเอง หากแต่เพื่อปัจเจกบุคคล นั่นคือสังคมรับใช้บุคคล หรือสังคมเพื่อบุคคล บุคคลจะมีสำนึกต่อผู้อื่นตราบเท่าที่เขาประจักษ์ว่า ส่วนรวมหรือสังคมคือแหล่งที่มาแห่งความมั่นคงและปลอดภัยที่สำคัญสำหรับชีวิตส่วนตัวของเขา ตรงกันข้ามเมื่อใดที่ปัจเจกบุคคลประจักษ์ว่าสังคมไม่สามารถให้สิ่งนี้ได้ เช่น กรณีสังคมไม่มีความยุติธรรม สังคมเต็มไปด้วยการกดขี่ เป็นต้น จิตสำนึกก็จะมีได้ยาก เป็นจิตสำนึกเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของบุคคล หรือจิตสำนึกที่มีตัวบุคคลเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกทำได้โดยทำให้สังคมเป็นแหล่งที่ให้ความมั่นคงปลอดภัยอย่างแท้จริงเพื่อให้ปัจเจกตระหนักว่า ความมั่นคงปลอดภัยของเขาไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้เลยถ้าปราศจาก ความมั่นคงปลอดภัยของสังคม สังคมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอด และมั่นคงปลอดภัยของตน

7.2 แนวความคิดบุคคลเพื่อสังคม

เป็นแนวคิดที่มองกลับด้านกันกับแนวความคิดสังคมเพื่อบุคคลคือ เห็นว่าสังคมเป็นสิ่งที่มิอยู่ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง ไม่ใช่เครื่องมือที่ปัจเจกสร้างขึ้น เพื่อความอยู่รอดการดำรงอยู่ของสังคมมิได้ขึ้นอยู่กับปัจเจก “บุคคลเป็นฝ่ายที่ต้องยอมให้แก่สังคม หรือขึ้นอยู่กับสังคมบุคคลมีหน้าที่รับใช้เป้าหมายของสังคม” เอมีลี เดิร์กฮาม (Emile Durkheim) (Ian Robertson. 1977 : 13) เชื่อว่ากลุ่มคนเป็นเพียงวัตถุดิบที่สังคมจะเกิด และสิ่งที่จะทำให้เกิดสังคมไม่ใช่ความปรารถนาที่จะมั่นคงปลอดภัยของแต่ละคนหากแต่เป็นความสัมพันธ์ต่อกันอย่างยั่งยืนของคนเหล่านั้นเบื้องหลังความสัมพันธ์นี้ เรียกว่า อารมณ์ (Sentiment) ความรู้สึกผูกพันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of Belonging) และระบบความเชื่อร่วมกันของคนในกลุ่ม (Belief System) บุคคลยอมปฏิบัติตามกลุ่มแม้จะขัดใจเพราะ “สำนึกในกลุ่ม” (Collective Conscience) สำนึกในกลุ่มดำรงอยู่ได้เพราะ 3 สิ่งข้างต้น บุคคลไม่เพียงสำนึกว่ากลุ่มมีความสำคัญเหนือกว่าตนเท่านั้นแต่ยังสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นด้วย สังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนความสัมพันธ์อันเป็นสิ่ง “เชื่อมประสาน” คือ ความผูกพันเชิงพันธสัญญา (Contractual Relations) ทำให้ “สำนึกกลุ่ม” ดำรงอยู่ได้ โดยที่แต่ละคน แต่ละหน่วยที่แตกต่างกัน ต่างสำนึกว่าผู้อื่น กลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งในสังคมเดียวกัน หน้าที่แต่ละหน่วยยังผลให้สังคมดำรงอยู่ได้เฉกเช่นอวัยวะที่แตกต่างกันอันประกอบเป็นองค์อินทรีย์ (Organism) เรียกว่า เอกภาพแบบองค์อินทรีย์ (Organic Solidarity) คือ เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้เพราะการทำหน้าที่ของอวัยวะแต่ละส่วนที่แตกต่างกัน “เป็นสำนึกที่มีสังคมเป็นศูนย์กลาง”

สรุป จากแนวความคิดสังคมเพื่อบุคคลและแนวความคิดบุคคลเพื่อสังคม จิตสำนึกสาธารณะ อาจเกิดขึ้นและดำรงอยู่บนพื้นฐานของความสนใจในผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับจากส่วนรวม (Self Interest) หรืออาจเกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยอาศัย ความสำนึกในส่วนรวม สำนึกต่อผู้อื่นเป็นที่ตั้งปราศจากความสนใจในผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับโดยสิ้นเชิงก็ได้

8. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ

Clark (นิชฐา นิตศน์พัฒนา และคณะ. 2541 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Clark. 1999 : 178) เสนอแนวคิดในการพัฒนาความเป็นพลเมือง และจิตสาธารณะของนักเรียนว่ามีใช่การพัฒนาความรู้หรือทักษะทางการคิดเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปที่การพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยทักษะดังนี้

1. การมีอิทธิพลต่อนโยบาย
2. การปฏิบัติตนเป็นผู้ตัดสินใจหลัก และผู้จัดทำนโยบาย
3. การสร้างความร่วมมือ ต่อรอง ประนีประนอม และแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน
4. การจัดการความขัดแย้ง

นอกจากนี้ Clark ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอันจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมือง และจิตสาธารณะของนักเรียน ดังนี้

1. การตรวจสอบการปกครอง และผู้บริหาร ได้แก่ การนำเสนอความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน การศึกษาวิจัยในชุมชน การรายงาน และสะท้อนความคิดเห็นผ่านประสบการณ์ของตนเอง
2. การเข้าไปมีอิทธิพลต่อการปกครอง และผู้บริหาร ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองทั้งในห้องเรียน และโรงเรียนของตนเอง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมจำลอง บทบาทของผู้บริหารและองค์กรทางสังคมต่าง ๆ สังเกตการณ์ทำงานของหน่วยงานรัฐและองค์กรทางสังคมต่าง ๆ เรียนรู้แนวทางที่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรทางสังคมต่าง ๆ เข้าไปมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นผ่านทางหนังสือพิมพ์ เข้าพบผู้บริหารของรัฐ เพื่อแสดงการสนับสนุน ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานสาธารณะ เสนอกิจกรรมในโรงเรียนและในชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับชีวิตความเป็นพลเมือง การเมือง และผู้บริหาร

Michaelis (นิชฐา นิตศน์พัฒนา และคณะ. 2541 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Michaelis. 1963 : 277-280) เสนอแนวคิดว่าการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนในเนื้อหาทางการเมืองการปกครอง เช่น การเป็นพลเมืองของรัฐ การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้โดยผ่านทางพฤติกรรมประชาธิปไตย (Democracy Behavior) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ (Responsibilities) บุคคลสามารถแสดงถึงความรับผิดชอบได้โดยผ่านทาง การใช้สิทธิ การตัดสินใจ และการวางแผนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ
2. การตระหนักผู้อื่น (Concern for Others) การตระหนักถึงผู้อื่นแสดงผ่านการเคารพซึ่งกันและกัน ความสุภาพอ่อนโยน การรู้จักผ่อนปรน ความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นความไวต่อความต้องการ ปัญหา และความสนใจของผู้อื่นทั้งในครอบครัว โรงเรียน และสังคม
3. การมีจิตใจที่เปิดกว้าง (Open Mindness) การมีจิตใจที่เปิดกว้างแสดงผ่านการพิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของประเด็นและปัญหา การแสวงหาหนทางที่ดีกว่าในการกระทำสิ่งต่าง ๆ การใช้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงการกระทำของตนและสนับสนุนแนวคิดของผู้อื่น โดยพิจารณาจากความถูกต้องของหลักฐานและเหตุผล

4. การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativeness) การค้นพบแนวทางใหม่ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีมุมมองที่สร้างสรรค์ทั้งต่อแนวคิดใหม่และแนวคิดเก่า ตลอดจนการใช้สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ การวางแผน การปรับปรุงการปฏิบัติทั้งของตนเอง และกลุ่มความร่วมมือ (Cooperativeness) พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรวบรวมความคิดเห็น การวางแผน การรวบรวมแนวคิด นักเรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมข้างต้นได้จะสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จและประเมิณผลการทำงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Foster (กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ. 2541 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Foster. 1999 : 51-52) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และสังคมมนุษย์ว่าควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เลือกประเด็นที่สัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน เนื่องจากประเด็นที่สัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียนจะมีความหมาย และก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อนักเรียนได้มีประสบการณ์กับประเด็นทางสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวจะเป็นการเตรียมตัวให้นักเรียนได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสนใจและกระตือรือร้นกับประเด็นระดับโลก

2. จัดหาแหล่งวิทยาการเพื่อการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาแก่นักเรียน แหล่งวิทยาการที่ควรนำมาใช้ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น นิตยสารรายสัปดาห์ รายการโทรทัศน์ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น แหล่งวิทยาการควรทันสมัยเป็นตัวแทนของความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นักเรียนควรได้พิจารณาจากแหล่งวิทยาการชั้นต้นครูควรจัดหาข้อมูลให้เพียงพอแก่นักเรียนเพื่อใช้ประกอบการอภิปรายในประเด็นที่ศึกษา

3. ระดมสมองเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา นักเรียนสามารถเข้าร่วมในการแสวงหาแนวแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาล้อม แนวทางแก้ไขปัญหาที่เสนอโดยนักเรียนในระหว่างการระดมสมอง จะได้รับการยอมรับ นักเรียนสามารถขยายขอบเขตการค้นคว้าเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขได้กว้างขวางมากขึ้น โดยอาศัยกิจกรรมการระดมสมองที่ปฏิบัติ

4. แนวทางแก้ไขปัญหแต่ละแนวทางต้องเกิดจากการระดมสมองเพื่อหาเหตุผลสนับสนุน และคัดค้านทางเลือกแต่ละทางจัดทำรายการแก้ไขปัญหที่นักเรียนได้ร่วมกันคิดขึ้น จากนั้นให้นักเรียนจัดทำรายการผลกระทบของแต่ละแนวทางแก้ไขปัญหา แล้วร่วมกันอภิปราย

5. เลือกแนวทางแก้ไขปัญหามีผลกระทบทางลบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม ให้นักเรียนในการพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญห และผลกระทบของแนวทางแก้ไขปัญหแต่ละทาง เพื่อที่จะเลือกแนวทางแก้ไขปัญหเพียงแนวทางเดียวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

6. ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญห นักเรียนสามารถระดมสมองเพื่อแสวงหาแนวทางปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหโดยเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริง กิจกรรมที่ปฏิบัติอาจเป็นการเขียนจดหมายถึงบริษัทเอกชน หน่วยงานของรัฐ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการรณรงค์ให้มีการเลิกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

9. พฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะ

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจสังเกตเห็นได้โดยตรงหรือทางอ้อม บางลักษณะอาจสังเกตได้โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยหรือต้องใช้เครื่องมือช่วย การปฏิบัติตนมีความสัมพันธ์กับจิต โดยที่ความสัมพันธ์

ระหว่างจิตและการปฏิบัติตนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงานของสมองและการแสดงออกทางร่างกายนั่นเอง ซึ่งจะมีการแสดงออกได้ 3 แนวทางสำคัญ ๆ คือ (ลักขณา สิริวัฒน์. 2544 : 15-16)

1. สมอง คือ อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายที่เป็นรูปธรรมแต่มีกระบวนการทำงานเป็นนามธรรมเนื่องมาจากจิตใจ ความสมบูรณ์หรือความบกพร่องของสมองย่อมส่งผลให้มีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมหรือเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติได้

2. อวัยวะรับความรู้สึก คือ ประสาทสัมผัสแต่ละด้านของร่างกายที่สามารถรับรู้ได้จากการสัมผัสไม่ว่าจะด้วยภาพ เสียง กลิ่น หรืออากาศ ถ้าประสาทสัมผัสทุกด้านมีความปกติดี การรับ ความรู้สึกจากสิ่งเร้าที่มาสัมผัสย่อมจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของจิตใจที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง แต่ตรงกันข้ามถ้าประสาทสัมผัสมีความบกพร่องความรู้สึกย่อมมีความคลาดเคลื่อนสมองก็จะได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไปด้วย

3. เส้นประสาท เป็นเส้นทางที่นำคำสั่งจากสมองไปสู่อวัยวะเคลื่อนไหวหรือระบบกล้ามเนื้อและนำความรู้สึกจากประสาทสัมผัสไปสู่สมอง ถ้าเส้นประสาทมีความสมบูรณ์เป็นปกติ การนำคำสั่งไปยังอวัยวะเพื่อแสดงพฤติกรรมมารับสัมผัสย่อมราบรื่นเป็นไปตามความต้องการแต่ถ้ามีข้อบกพร่อง เช่น กระจกอาจมีหินปูนเกาะและกดทับเส้นประสาท อาจมีผลให้การเคลื่อนไหวบกพร่องก็ได้

ชาย โพธิ์สีดา และคณะ (2540 : 14) ได้ศึกษาและให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่าจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ คือ การใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่

1. รับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้น ๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ เช่น การแจ้งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเมื่อได้พบความเสียหายเกิดขึ้น เป็นต้น

2. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น เพราะสาธารณสมบัติคือของที่คนทั่วไปมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ดังนั้นการใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบในแง่นี้จึงหมายถึงการคำนึงว่าคนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกันจะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัวและไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น

กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ใช้กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

1. การประชุมแบบมีส่วนร่วม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2539 : 11-15) สรุปรว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคน กลุ่มคน และองค์กรในสังคมนั้น และกระบวนการนี้มีสนามพลังซ้อนกันอยู่ 3 สนามพลัง คือ สนามพลังความเข้าใจ สนามพลังกระทบและสนามพลังควบคุม รวมเป็นสนามพลังการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และสามารถผสมผสาน

พลังเข้าด้วยกัน และนำมาประยุกต์ใช้ในรูปกระบวนการซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา สร้างทีมงาน สร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหา หรือแก้ความขัดแย้ง สำหรับสนามพลังซึ่งซ้อนกันอยู่ 3 ระดับ ได้แก่

1. สนามพลังควบคุม (Control Power Field) เป็นสนามพลังที่ตัวเองสามารถ ควบคุมจัดการได้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

2. สนามพลังกระทบ (Influence Power Field) เป็นการส่งพลังกระทบไปสู่ ผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของตัวเองพร้อมกับสามารถส่งพลังกระทบให้ตัวเอง

3. สนามพลังใจ (Appreciation Power Field) เป็นการที่ตัวเราสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับองค์กรรวมทั้งใหญ่กว่าตัวเรามาก และตัวเราไม่สามารถควบคุม

สุเทพ ทองประดิษฐ์ (2545 : 86-88) กล่าวว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการและเทคนิคในการเชิญคนที่ทำงานกันทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาประชุม โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนา การสร้างทีมงาน การสร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหา หรือแก้ไขความขัดแย้ง

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 111) สรุปไว้ว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมช่วยสร้างพลังจิต ให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง

สรุปได้ว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยเปิดโอกาสให้บุคคลได้ร่วมคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมที่สมาชิกทำอยู่และเกี่ยวข้องอยู่ทั้งอารมณ์ จิตใจ บุคคล สถานที่และสถานการณ์

2. กิจกรรมในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ที่ผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และนักเรียน ร่วมกันกำหนดขึ้นจากการประชุมแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน เป็นกิจกรรมการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า และ อบรมก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นครูเวรที่ต้องพบปะนักเรียน ในแต่ละวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นผู้อบรม โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก เช่น การมีบทบาท หน้าที่ในการรักษาความสะอาด การให้กำลังใจ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการ มีจิตสาธารณะ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนเกิดความตระหนัก มีความรักและหวงแหนโรงเรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้าจะสังเกตการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาความสะอาดโรงเรียน การเป็นผู้มีจิตสาธารณะภายหลังจากที่ได้รับการอบรม เก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วม ศึกษา ค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด ดำเนินการโดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้แบ่งเขต พื้นที่รับผิดชอบให้กับนักเรียนแต่ละชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 ชั้นอนุบาลปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก โดยนักเรียนแต่ละชั้น จะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ของตนเองในช่วงเช้า เวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง เวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีคณะกรรมการนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นสารวัตรประจำวันเป็นผู้คอยสังเกต การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวันหลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกและมีพฤติกรรมในการทิ้งขยะให้ถูกที่ สามารถแยกขยะได้ว่าขยะประเภทไหนทิ้งได้ ประเภทไหนสามารถขายได้ และประเภทไหนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด และเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยกันเก็บขยะด้วย ซึ่งดำเนินการโดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้ตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้นในโรงเรียน นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนนำขยะมาขายให้ธนาคารขยะรีไซเคิล ในช่วงเช้าก่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง และช่วงเวลาพักเที่ยงของทุกวัน เมื่อมีปริมาณขยะมากพอก็จะติดต่อให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อที่โรงเรียน ราคาในการรับซื้อนักเรียนเป็นผู้กำหนดราคาเอง รายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลมาจากส่วนต่างของราคาซื้อกับราคาที่ทางร้านรับซื้อของเก่ามารับต่อไป โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.4 กิจกรรม อบรม.น้อย เป็นกิจกรรมที่เป็นการจำลองรูปแบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมาไว้ในโรงเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ดำเนินงานภายใต้ภารกิจทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นเครื่องกำกับกลุ่มเป้าหมายใน อบรม.น้อย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย การเสียสละ การอดทน การรู้จักแก้ปัญหา ความมีประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสำนึก การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ ดำเนินการโดยนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบรม.) ขึ้นในโรงเรียน โดยคนที่ได้คะแนนเสียงสูงสุด จะได้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ได้

คะแนนเสียงอันดับที่ 2 ได้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้นนักเรียนแต่ละหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนซึ่ง มี 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงบัง (ใหม่) บ้านดงบัง (เก่า) บ้านแก่น้อย บ้านโนนเขวา (เหนือ) บ้านโนนเขวา (ใต้) บ้านยางสะอาด บ้านหนองพอก บ้านหนองปลิง และบ้านวังดู่ ได้เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอ.บ.ต.) หมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้ง 9 หมู่บ้านมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 18 คน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นคณะทำงานที่เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน แต่ละหมู่บ้านจะมีเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาดทุกวัน ในช่วงเช้าและช่วงเวลาพักกลางวัน โดยบ้านดงบัง (ใหม่) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 บ้านดงบัง (เก่า) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น บ้านแก่น้อย รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 บ้านโนนเขวา(เหนือ) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง บ้านโนนเขวา (ใต้) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร บ้านยางสะอาด รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ บ้านหนองพอก รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ บ้านหนองปลิง รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร และบ้านวังดู่ รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก ซึ่งในแต่ละวันจะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอ.บ.ต.) เป็นผู้ดูแลลูกบ้านในหมู่บ้านของตนเองตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ที่หมู่บ้านของตนเองรับผิดชอบในช่วงเช้าเวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยงเวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอ.บ.ต.) ของหมู่บ้านเป็นผู้คอยสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวัน หลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกตและประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.5 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม เป็นกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมเพื่อขัดเกลาจิตใจ นักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมและปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ และพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดำเนินการโดยโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธธรรมนักเรียน กำหนดการดำเนินการ 2 วัน คือ วันที่ 18-19 พฤษภาคม 2555 ณ วัดโพธาราม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม กิจกรรมต่าง ๆ ในการอบรมมีพระวิทยากร และคณะครูเป็นวิทยากรร่วมดำเนินการตลอดระยะเวลาของการอบรม 2 วัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. การนิเทศ

3.1 ความหมายของกระบวนการนิเทศ

ราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 588) ได้ให้ความหมายของคำว่านิเทศไว้ว่า หมายถึง ชี้แจง แสดง จำแนก

กิตติคม คาวีรัตน์ (2545 : 67) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้สามารถดำเนินงานกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 23) กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูภายในโรงเรียนในกรณีจะปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อชี้แจงและร่วมมือปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาของครูให้มีประสิทธิภาพ

3.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

ชาวี มณีศรี (2542 : 201) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพโดยอาศัยการนิเทศภายนอกแต่โรงเรียนขยายเพิ่มขึ้น ครูเพิ่มขึ้นทำให้การนิเทศภายนอกทำได้ไม่ทั่วถึงจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน
2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูดีมีใช้ครูสอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเพียงเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อประสานสัมพันธ์กับสังคม ชุมชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนและจัดนิเทศกันเอง
3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญได้จัดทำเอกสารการนิเทศขึ้น เพื่อให้โรงเรียนได้พัฒนาตนเองโดยประสานการนิเทศภายนอกและนิเทศภายในให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
4. ปรับปรุงงานวิชาการควรเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องร่วมกันในการพัฒนาและปรับปรุงงานวิชาการโดยการจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น
5. การยอมรับบุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้แต่ตั้งหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงถึงลักษณะทางวิชาการ ด้านคุณธรรม ความประพฤติเป็นแบบอย่างเป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

3.3 จุดมุ่งหมายในการนิเทศการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541 : 8) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
2. เพื่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย และประเมินผล เพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักการสื่อสาร การเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน และเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นของโรงเรียนและครูอาจารย์
5. เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

กรมสามัญศึกษา (2543 ข : 1) ได้ให้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไป เพื่อช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายและความต้องการของโรงเรียน ส่งเสริมความสามารถสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากรให้เต็มศักยภาพจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรโดยรวม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 8) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. เป็นการช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงตนเองและกิจกรรมการเรียนการสอน
 2. สามารถพัฒนาพฤติกรรม บุคลิกภาพ การสอนของครูให้ดีขึ้น
 3. สนับสนุน ความรู้ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน
 4. กำกับดูแล ควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในการปฏิบัติงาน
- อย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

ชาวี มณีศรี (2542 : 53) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า

1. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนที่กำลังสอนและพยายามให้ครูเห็นและเข้าใจอย่างชัดเจนว่าเด็กในวัยนั้นมีพฤติกรรม และความต้องการอย่างไร เพื่อที่จะดำเนินการเรียนการสอนและจัดแผนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สนองความต้องการของนักเรียนให้มากที่สุด
2. ช่วยให้ครูได้ทราบถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนทราบจุดอ่อนในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร และช่วยให้สามารถวางแผนการสอนให้เหมาะสม เพื่อแก้ไขจุดอ่อนเหล่านั้น การเรียนการสอนก็จะได้รับผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย
3. เพื่อช่วยให้ครูได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาโดยทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียนนั้น ๆ และชั้นนั้น ๆ ตลอดจนปรัชญาของโรงเรียนและช่วยให้ครูดำเนินสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ
4. เพื่อช่วยให้ครูมีลักษณะเป็นผู้นำ และเป็นนักประชาธิปไตย
5. เพื่อช่วยให้ครูใหญ่ได้สำรวจและค้นพบความสามารถพิเศษของครูแต่ละคน เพื่อมอบหมายงานให้เหมาะสมตามความสามารถ และความถนัด นอกจากนั้นยังจะได้สร้างเสริมให้มีความสามารถพิเศษนั้นได้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกด้วย
6. เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
7. เพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครูให้อยู่ในสภาพสูง เพื่อที่จะได้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายปลายทางเดียวกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความรัก และความภาคภูมิใจในอาชีพครูที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่

8. เพื่อช่วยให้ครูสีกปลอดภัยในการทำงาน เพื่อป้องกันครูจากการถูกตำหนิหรือกล่าวโทษที่ไม่เป็นธรรม

9. เพื่อประเมินผลการเรียนของเด็ก การสอนของครู และหาช่องทางที่จะให้ผลการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้

อนึ่ง ส่องแสง (2540 : 6-10) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาที่ดี ไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาที่ดีจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร การบริหารมีบทบาทในการจัดการ ดำเนินการใช้อำนาจ และการตัดสินใจ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ส่วนการนิเทศเป็นการนำบทบาททางด้านการเรียนการสอนหรือการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย คือคุณภาพนักเรียนโดยกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของครู สื่อ อุปกรณ์ อุปกรณ์การเรียนการสอนการติดตามประเมินผล การกระตุ้นส่งเสริมจากผู้บริหารให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาอาชีพครูให้ดีขึ้น

2. การนิเทศการศึกษาที่ดีควรตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญา การนิเทศที่ดีจำเป็นต้องนำหลักทางปรัชญาหรือแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมมาใช้ เนื่องจากการนิเทศต้องอยู่ในขอบข่ายของค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดี ความพึงพอใจของสังคม ปัญหาและสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนวิธีการทางการประเมินผลเป็นข้อชี้แนะในการจัดการองค์กร และการปฏิบัติงานทางการศึกษา

3. การนิเทศการศึกษาที่ดีควรเป็นวิทยาศาสตร์ มีการนำหลักการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ประกอบการนิเทศ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนอาศัยหลักการสังเกต การวิเคราะห์ และวินิจฉัยความเชื่อถือ

4. การนิเทศการศึกษาที่ดีควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเป็นเรื่องของความร่วมมือ ซึ่งทุกคนมีสิทธิในการร่วมมือในการเลือกอุปกรณ์ สิทธิในการตัดสินใจเคารพในตัวเองแต่ละคน และยอมรับในเรื่องของความแตกต่าง เปิดโอกาสอย่างเต็มที่ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เป็นการปรับปรุงสถานการณ์ และกระบวนการในการดำเนินงาน

5. การนิเทศศึกษาที่ดีควรเป็นการสร้างสรรค์ ควรส่งเสริมให้ทุกคนแสดงออกอย่างเสรีโดยเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำ สร้างวิธีการใหม่เพื่อการประดิษฐ์และผลิตสิ่งใหม่ สิ่งดังกล่าวมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา

6. การนิเทศการศึกษาที่ดีควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า หมายความว่า การนิเทศการศึกษาที่ดีเป็นการส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่บุคลากรได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความเหมาะสมของบรรยากาศทางกายภาพทางสังคม และทางจิตวิทยา

7. การนิเทศการศึกษาที่ดีควรเป็นวิชาชีพ การนิเทศการศึกษาถือเป็นการบริการอย่างหนึ่งเหมือนกับวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งต้องมีการประเมินผลตัวเองอยู่เสมอ ผลจากการประเมินควรนำมาใช้ส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับความเจริญงอกงามมากกว่าจะเป็นแนวคิดในการจัดผิด

การนิเทศทำได้หลายวิธี ทั้งวิธีการนิเทศรายบุคคล นิเทศภายนอก ประสานการนิเทศภายใน นิเทศเป็นกลุ่ม ตั้งแต่การให้คำปรึกษา การสาธิต การศึกษาเอกสาร อภิปราย ประชุมกลุ่มย่อย ประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชุมอบรม สัมมนา การฝึกงาน การศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา จัดนิทรรศการ การสังเกตการณ์สอน แต่ละวิธีจะเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ กันไปในขั้นตอนการวางแผนการนิเทศและเทคนิคการปฏิบัติการนิเทศ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และระยะเวลา ผลที่ได้รับว่าคุ้มค่าที่สุด สะดวกที่สุดและประหยัดที่สุด ดังนั้น การนิเทศจึงมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาการจัดการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาด้วยวิธีต่าง ๆ

ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังนั้นการนิเทศจึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาคุณภาพดำเนินงานการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยรูปแบบต่าง ๆ

1. การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการนิเทศที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการนิเทศ
2. การนิเทศแบบคลินิก เป็นการนิเทศที่มีกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศ โดยทั้งสองฝ่ายมีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การนิเทศโดยการถามหาผลงาน เป็นเทคนิคการนิเทศที่ผู้บริหารใช้ในการตรวจสอบความเชื่อถือของตนเองในการพัฒนาโรงเรียนและการนิเทศงานปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและงานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
4. การนิเทศเพื่อการพัฒนาครู เป็นเทคนิคที่ใช้ในพัฒนาบุคลากรให้ความร่วมมือกันทำงานเป็นทีมมากกว่าการถูกควบคุมให้ทำงาน
5. การนิเทศแบบมนุษยนิยม เป็นการนิเทศเชิงกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ อาจเป็นลักษณะกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล มีวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ตรวจสอบหาเหตุผลและหาทางปรับปรุงแก้ไข โดยรากฐานมาจากแนวคิดหลักมนุษยสัมพันธ์หลักประชาธิปไตย วิธีการทางการวิทยาศาสตร์ และหลักการบูรณาการในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร

3.4 หลักการนิเทศภายใน

ชาวี มณีศรี (2542 : 27-28) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นเตือน การประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครู
2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์
4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องพันกัน
5. การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์
6. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ

การนิเทศมีจุดมุ่งหมาย เพื่อขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชนกำหนดหลักการการนิเทศในที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. การนิเทศภายในจะต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษา คือผู้บริหารโรงเรียนโดยให้ความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน
3. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะต้องสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาของครูและของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู
4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหลัก คือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบ

กำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรืออาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่าเป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา คือการสร้างครูมืออาชีพ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายใน คือความร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐาน หลักประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์ การสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อกระตุ้นหรือแนะนำในครูพัฒนาตนเองพัฒนาอาชีพครู

3.5 กระบวนการนิเทศภายใน

สังัด อุทรานันท์ (2530 : 125-131) ได้สรุปวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอนไว้ดังนี้

1. การวางแผนการนิเทศ มีข้อควรปฏิบัติ คือ บุคลากรภายในโรงเรียนต้องรับรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกัน ผู้ดำเนินการนิเทศเป็นผู้นำในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือกำหนดทางเลือกสำหรับการดำเนินการนิเทศ จัดสรรบุคลากรและมอบหมายงานให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบ

2. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ อาจดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายนอก ผู้บริหารควรร่วมรับฟังวิทยาการใหม่ ๆ จากวิทยากรไปพร้อม ๆ กันกับครูผู้รับการนิเทศด้วยและหลังจากการให้ความรู้แก่ผู้รับการนิเทศแล้ว ควรจัดทำข้อตกลงในการทำงานซึ่งจะมีผลต่อความตั้งใจและการเอาใจจริงกับการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ

3. การดำเนินการปฏิบัติงานสารสนเทศ เมื่อรับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับรู้มาแล้ว ผู้นิเทศจะทำหน้าที่นิเทศการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตน ส่วนผู้บริหารจะคอยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานนิเทศมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรดำเนินการนิเทศตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกัน ก่อนลงมือนิเทศควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ควรทำการนิเทศพร้อมกับครู และควรออกจากห้องเรียนพร้อมกับครูผู้รับการนิเทศ ควรเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม และควรให้ส่วนที่ดีและส่วนบกพร่อง ควรใช้วิธีการนิเทศที่เหมาะสมโดยยึดจุดประสงค์

4. การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ ผู้นิเทศจะต้องสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ และผู้บริหารจะต้องสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศทั้งหมด คือ ผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศ โดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองและวางตัวอยู่ในฐานะผู้ร่วมงานไม่ใช่ฐานะผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจและสนับสนุนการปฏิบัติงานเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการนิเทศ และการใช้ความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษจะต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม

5. การประเมินผลการนิเทศ ควรดำเนินการประเมินผลผลิตกระบวนการและปัจจัยป้อนเข้า ในส่วนของผลผลิตนั้นให้ประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้รับการนิเทศโดยตรงในส่วนของกระบวนการปฏิบัติงานนั้นควรมุ่งเน้นพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน และนำผลมาประเมินเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจการปฏิบัติการนิเทศต่อไป

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 71-102) ให้ความคิดเห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ดีนั้นต้องมาจากความเข้าใจ ความเห็นชอบของบุคลากรทุกฝ่าย ผู้บริหารต้องใช้วิธีการประชุมปรึกษาให้ทุกคนมองเห็นปัญหาร่วมกัน และมีหลักในการจัดการนิเทศการศึกษา 3 ประการคือ

1. การประชุมครั้งแรก เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ บอกรีวิวหรือเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เป็นและมุ่งบอกผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในโครงการ
2. การประชุมครั้งที่สอง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่มีความเหมาะสมและจำเป็นตามหัวข้อการประชุมในครั้งแรก นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการ วิถีทางปฏิบัติ เพื่อช่วยจำแนกและบ่งเฉพาะถึงผลลัพธ์ที่สำคัญผลที่ได้จะนำไปอภิปรายในการประชุมครั้งสุดท้าย
3. การประชุมครั้งสุดท้าย มุ่งการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วหาข้อยุติ เขียนรายงานผลให้บุคลากรทราบ นำไปปฏิบัติใช้งานต่อไป

การวิจัยปฏิบัติการ

1. แนวคิดและความเป็นมา

แนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการถือกำเนิดมาจากงานด้านจิตวิทยาสังคมของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Levin) ผู้ซึ่งได้ใช้เวลาหลายปีในการพัฒนา และประยุกต์วิธีการจากชุดของการทดลองอย่างต่อเนื่องในชุมชนอเมริกาหลังสงครามโลก วิธีการนี้นำมาทดลองใช้ในบริบทต่าง ๆ ที่ต้องการให้ความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาเข้าทำงาน สาเหตุและการเหยียดหยาม หมายถึง การทำให้สถานการณ์ดีขึ้นเกี่ยวกับอคติต่อเด็กที่มีเชื้อชาติต่างกัน การปรับตัวให้เข้ากับสังคมของกลุ่มวัยรุ่นข้ามถนน และวิธีการที่ดีกว่าในการฝึกความเป็นผู้นำให้คนรุ่นหนุ่มรุ่นสาว จากงานของเลวิน มีแนวคิดสำคัญอยู่ 2 แนว คือ แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจตกลงของกลุ่ม และการยับยั้งที่จะให้มีการพัฒนาปรับปรุงคุณสมบัติของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่แตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น ก็คือ การวิจัยปฏิบัติการนั้นจะเน้นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนอันเนื่องมาจากการวิจัย ซึ่งถือเป็นหน้าที่แรกของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในอันที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและใช้ในการประเมินผลการกระทำที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นกิจกรรมของกลุ่ม (กรมวิชาการ. 2538 : 13-14)

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 2-4) ได้ศึกษาไว้ว่าในประเทศออสเตรเลีย สตีเฟน เคมีส และคณะ นำแนวคิดของเคิร์ท เลวิน มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของเคมีส และคณะ การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะ จะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการกระทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำลายพลังความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้น ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการจึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจวิธีการวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เป็นต้น ซึ่งวิธีวิจัยปฏิบัติการของเคมีส และคณะ นั้นมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร ดังนี้

1. แผน (Plan) คือ โครงสร้างกิจกรรมหรือการปฏิบัติและตามคำจำกัดความแผน คือ แนวทางปฏิบัติซึ่งจะต้องมองไปในอนาคตข้างหน้า โดยจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าเหตุการณ์ทางสังคมนั้นไม่สามารถกำหนดไว้ล่วงหน้าได้ ผู้ร่วมงานจะต้องให้ผู้ปฏิบัติมีศักยภาพใหม่ๆ ในการปฏิบัติการทางการศึกษาในแง่ของทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และปรับปรุงกำหนดแผนงานที่สามารถปฏิบัติได้จริง

2. การปฏิบัติ (Action) เป็นการดำเนินการกระทำที่เกิดจากแผน ที่ได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วอย่างรอบคอบ เป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดให้เป็นการกระทำ และใช้ปฏิบัตินี้เป็นฐานของการพัฒนาการกระทำในขั้นต่อไป

3. การสังเกต (Observation) ทำหน้าที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลวิฤตจากการปฏิบัติงาน การสังเกตช่วยมองไปข้างหน้า โดยข้อมูลพื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบันในลักษณะของเหตุการณ์ในอนาคตอันใกล้ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องต่อกัน

4. การสะท้อนการกระทำ (Reflection) คือ การแสดงออกที่สังเกตได้ ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของกระบวนการ ปัญหาและแนวทางการกระทำ การสะท้อนเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมและการปรับปรุงโครงการ การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน

2. ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2542 : 133-137) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปแบบการวิจัยที่สะท้อนถึงตนเองหรือตรวจสอบตนเอง เพื่อให้ผู้ร่วมทำวิจัยได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานประการหนึ่ง ทำให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานของตนเอง และทีมงาน หรือองค์กรประการหนึ่ง และตัดสินใจในการเลือกสภาพการณ์ที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพประการหนึ่ง

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาเฉพาะด้าน และยังเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาอีกด้านหนึ่งด้วย เพราะงานวิจัยในรูปแบบนี้ สามารถนำไปใช้ในสภาพจริงทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งจะเป็นการวิจัยรูปแบบใหม่ วิธีการปฏิบัติการใหม่ หรือเทคนิคใหม่ หรือวิจัยโครงการใหม่ ๆ เทคนิคการสอน เป็นต้น

ประวีต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางการปฏิบัติ หรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยที่ใช้กระบวนการอย่างมีระบบของกลุ่มผู้สนใจในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

3. หลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2547 : 13) ศึกษาไว้ว่า หลักการสำคัญซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการมี ดังนี้

1. การวิจัยปฏิบัติการเป็นความพยายามที่ปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง (Changing) การศึกษานั้น และการเรียนรู้ลำดับของการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม (Participatory) และใช้การปรึกษาหารือร่วมมือทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแนวทางกลุ่มกำหนด
3. การวิจัยปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระเบียบ (Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาทดลองปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบ (Test) แนวคิดนั้นถูกต้องหรือผิด

5. การวิจัยปฏิบัติการที่เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) อาจเริ่มต้นจากบุคคล (ครู/นักวิจัย) คนเดียว พยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้นโดยขณะที่ปฏิบัติต้องมีการปรึกษา รับฟังข้อคิดเห็น และอาศัยการร่วมปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรมจากการบันทึก (Records) พัฒนาของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลผลเป็นข้อเสนอทางทฤษฎี (Proposition) ได้แนวทางวิจัยปฏิบัติการนี้ เมื่อนำมาวิจัยแก้ปัญหาในชั้นเรียน โดยครูเป็นผู้เรียนรู้ และวิเคราะห์วิจารณ์จากผลที่ได้จากการปฏิบัติการให้รูปแบบการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของชั้นเรียน และระบบของตนเองได้อย่างแท้จริง

4. กระบวนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2547 : 14-20) ได้ศึกษาไว้ว่า กระบวนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ มีขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ในการดำเนินการ ดังนี้

1. การจำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่ประสงค์จะศึกษา ผู้วิจัยและกลุ่มที่ทำการวิจัยจะต้องศึกษารายละเอียดของปัญหาที่จะศึกษาอย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งจะทำการวิจัยปฏิบัติการ จะต้องมียุทธวิธีรองรับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น การวิเคราะห์สภาพปัญหาควรพิจารณาให้ครบ 4 องค์ประกอบต่อไปนี้ คือ ปัญหาเกี่ยวกับครู นักเรียน เนื้อหา และสภาพแวดล้อม

2. เลือกปัญหาสำคัญที่เป็นสาระควรแก่การศึกษาวิจัย เลือกโดยอาศัยทฤษฎีมาร่วมพิจารณาลักษณะปัญหาแล้วสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนอาจจะต้องสร้างสมมติฐานของการวิจัย ในรูปแบบของข้อความที่ต้องการประเมิน ที่แสดงความสัมพันธ์ของปัญหากับหลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

3. เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัยที่จะช่วยให้ได้คำตอบปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เครื่องมือที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ หรือฝึกหัดตามวิธีการและเครื่องมือ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ

4. บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ทั้งในส่วนที่เป็นความก้าวหน้า และเป็นอุปสรรคตามวงจรการปฏิบัติการ คือ ในขั้นตอนของการวางแผนการปฏิบัติการสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติการต่อไป และเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์หาคำตอบของสมมติฐาน

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ของข้อมูลที่รวบรวมไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การตรวจสอบรายละเอียดของข้อมูลเพื่อให้แน่ใจในความถูกต้องแสดงรายละเอียด อธิบายสถานการณ์ จัดหมวดหมู่ และแยกประเภทของกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อที่เหมาะสมเปรียบเทียบข้อแตกต่างและคล้ายคลึงของข้อมูล

6. ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มผู้วิจัยได้พิจารณาไว้แล้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและวิธีแก้ปัญหาที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสรุปประมวลเป็นหลักการ (Principle) รูปแบบ (Model) ของการปฏิบัติ หรือเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) หรือทฤษฎี (Theory) ทั้งนี้ ต้องอาศัยหลักตรรกวิทยา โดยวิธีอุปมาน และความรู้เชิงทฤษฎีด้วย

เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) กระบวนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นแบบการหมุนรอบตัวเป็นเกลียวสว่าน (Spiral) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยกลุ่มหรือคณะผู้ดำเนินการ จะกำหนดขอบเขตปัญหาของกลุ่มที่สำคัญ จากนั้นกลุ่มก็จะร่วมกันจัดแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาในจุดใด ต้องทำการสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้น และร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการแก้ไขหรือปรับสภาพงานของตนเองในการแบ่งแผนดำเนินการทั่วไปเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ที่สามารถจะดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลลงได้นั้น แผนการดำเนินงานจะต้องปรับปรุง โดยอาศัยข้อสังเกตจากการปฏิบัติอย่างเป็นปัจจุบันอยู่เสมอการดำเนินงานขั้นที่สอง จะต้องกำหนดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลในขั้นแรก ร่วมกับแผนหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม วงจรการดำเนินงานก็จะดำเนินไปเรื่อย ๆ ในลักษณะของการหมุนเป็นเกลียวเจาะลึกลงไปทุกที คล้ายเกลียวสว่าน (Spiral) ซึ่งการดำเนินการต้องทำอย่างน้อย 2 วงรอบ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มและสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. แผน (P-Plan) คือ โครงการสร้างกิจกรรมหรือการปฏิบัติ และตามคำจำกัดความแผนคือแนวทางปฏิบัติซึ่งจะต้องมองไปในอนาคตข้างหน้า โดยจะต้องระลึกลักษณะที่เหตุการณ์ทางสังคมนั้นไม่สามารถจะทำนายหรือกำหนดล่วงหน้าได้ และจะต้องมีการเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนอยู่บ้าง การกำหนดแผนทั่วไปจึงจะต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนจะต้องมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสภาพจริง เช่น เกี่ยวกับสภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ และการเมือง ลักษณะที่สองกิจกรรมที่ถูกเลือกมากำหนดในแผนจะต้องได้รับเลือกมาเนื่องจากกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้และช่วยให้เกิดพลังในการปฏิบัติที่เหมาะสมกว่า และมีประสิทธิภาพสูงกว่า ในการปฏิบัติการทางการศึกษาในส่วนของ การกำหนดแผนนี้ผู้ร่วมงานจะต้องให้ผู้ปฏิบัติมีศักยภาพใหม่ ๆ ในการปฏิบัติการทางการศึกษาในแง่ทฤษฎี และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และปรับปรุงการกำหนดแผนงานที่จะสามารถปฏิบัติได้จริงในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่

2. การปฏิบัติ (A-Action) เป็นการดำเนินการกระทำที่เกิดจากแผนที่ได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วอย่างรอบคอบเป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดให้เป็นการกระทำ และใช้การปฏิบัตินี้เป็นฐานของการพัฒนาการกระทำในขั้นต่อไป ทั้งนี้จะเน้นความละเอียดถี่ถ้วน และความตั้งใจในการกระทำการปฏิบัติดำเนินการตามแนวที่ได้วางแผนไว้อย่างมีเหตุผลและมีความควบคุมอย่างสมบูรณ์แต่การปฏิบัติจากแนวทางที่วางไว้มีโอกาของการเสี่ยงอยู่ด้วย เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นจริงตามเหตุการณ์ทางการเมือง และสภาพการณ์จริง ดังนั้นแผนที่วางไว้ สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถ

แก้ไขได้โดยการกำหนดให้มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงการให้ข้อมูลจากกิจกรรมก่อนหน้านั้นจะต้องต่อเนื่อง และนำมาใช้ในกิจกรรมต่อไป แต่การทำงานที่ผ่าน ๆ มา ไม่จำเป็นจะต้องนำมาเป็นแนวทางสำหรับปัจจุบันเสมอไป การปฏิบัติจะต้องเปลี่ยนรูปไปหรือปรับปรุงไปได้เรื่อย ๆ ตามผลการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำนั้น ๆ การนำแนวทางปฏิบัติไปใช้ตามแผนนั้นจะต้องเป็นไปตามคุณลักษณะของสิ่งที่มีอยู่ตามสภาพสังคม และการเมืองโดยเน้นการปรับปรุง การต่อรอง และการประนีประนอม เป็นสิ่งที่จำเป็นเมื่อเกิดความเห็นไม่ตรงกันทุกฝ่าย การดำเนินการในสายกลาง จะช่วยได้มากในกรณีที่มีความขัดแย้งกันขึ้น อย่างไรก็ตามการพิจารณาข้อมูลเพื่อปฏิบัติการณ์ต่อไป จะต้องอยู่บนพื้นฐานของผลการกระทำที่ผ่านมาแล้ว

3. การสังเกต (O – Observation) ทำหน้าที่เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลวิฤตจากการปฏิบัติงาน การสังเกตจะช่วยมองไปข้างหน้าโดยเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบัน ในลักษณะเหตุการณ์ของเหตุการณ์ในอนาคตอันใกล้เพื่อดำเนินการต่อเนื่องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน การสังเกตอย่างรอบคอบและระมัดระวังเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากการกระทำนั้นจะมีขอบเขตจำกัดโดยการบีบบังคับจากสภาพความเป็นจริง และขัดข้องนี้จะไม่ชัดเจนในขณะที่ดำเนินการการสังเกตจะต้องมีการวางแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นเรื่องราว สะท้อนต่อเนื่องและสอดคล้องต่อกันไม่แคบจนเกินไป ข้อมูลจากการสังเกตจะต้องเปิดกว้างคือจะต้องมองหลายแง่มุมในทุก ๆ ด้านประเภทของการสังเกตที่วางแผนไว้ล่วงหน้านั้นไม่เป็นการเพียงพอ ผู้สังเกตจะต้องมีความไวในการจัดภาพหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะสังเกตข้อมูลตามที่วางแผนเอาไว้แล้วยังต้องมีความยืดหยุ่นที่จะจัดเก็บข้อมูลในลักษณะที่ไม่คาดคิดมาก่อนด้วย นักวิจัยปฏิบัติการจะต้องรายงานผลการสังเกตอย่างครบถ้วน

4. การสะท้อนของการกระทำ (R – Reflection) คือ การแสดงออกที่สังเกตได้ ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของกระบวนการปัญหา และแนวทางการกระทำ การสะท้อนจะเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทำที่ปฏิบัติลงไป การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน โดยวิธีนี้จะช่วยให้ได้ภาพสะท้อนของกลุ่มที่จะนำไปสู่การปรับสถานการณ์ทางสังคม และปรับปรุงโครงการ การสะท้อนภาพจะมีลักษณะเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ศึกษาปฏิบัติการจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่า ผลของการปฏิบัติหรือผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่ และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนั้นการสะท้อนภาพยังหมายถึง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกด้วย การสะท้อนข้อมูลนี้จะช่วยในการวางแผนการดำเนินการในขั้นต่อไปที่จะเป็นไปได้สำหรับกลุ่มและสำหรับแต่ละบุคคลในโครงการในการที่จะยอมรับจุดมุ่งหมายของการดำเนินการของกลุ่มด้วย

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 26-27) ได้ศึกษาไว้ว่า จากแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ สามารถสรุปองค์ประกอบของขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน และชั้นเรียนได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพทางการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดจุดพัฒนา ขั้นตอนนี้ นักวิจัยสามารถใช้วิธีการ หรือเครื่องมือต่าง ๆ มาทำการรวบรวมข้อมูลได้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเหตุการณ์ การตรวจสอบ และวิเคราะห์เอกสาร การทดสอบ ในขั้นตอนนี้ถ้าหากเป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีบุคคลภายนอกมาร่วมเป็นนักวิจัย ต้องให้ความสำคัญกับ

การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการกำหนดปัญหา หรือกำหนดจุดพัฒนา หรือกำหนดจุดสนใจร่วมกัน ที่จะวิจัย ไม่ควรที่จะให้เป็นบทบาทของนักวิจัยภายนอกเท่านั้น

2. ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา หรือเพื่อพัฒนา ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือกลุ่มนักวิจัยร่วมกันกำหนดแผนการ ที่จะนำไปใช้ ซึ่งแผนควรประกอบด้วย จุดประสงค์ของแผน ขั้นตอนและวิธีการ เครื่องมือและวิธีการวางแผน อาจได้มาจากการสัมภาษณ์ การตรวจสอบ และวิเคราะห์เอกสาร กระบวนการกลุ่ม

3. ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผนงาน นักวิจัยนำแผนที่จัดทำขึ้น ไปปฏิบัติในสภาพการณ์ทำงานที่ประสบปัญหาอยู่ และมีการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลนั้น อาจทำเป็นบันทึกประจำวัน หรืออนุทินตารางการปฏิบัติงาน การทำตารางวิเคราะห์และเวลา เป็นต้น

4. ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างและภายหลัง การดำเนินงานตามแผน วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล อาจใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบวัด แบบบันทึกการสังเกต แบบทดสอบ

5. ขั้นตอนที่ 5 การส่องสะท้อนผล เมื่อได้ข้อมูลและผลปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้แล้ว นักวิจัยรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการร่วมพิจารณาจุดเด่น จุดด้อยที่ต้องการต่อไป การรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้อาจเป็นแบบประเมินผลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มหรือเทคนิค การระดมสมอง เป็นต้น

หลักการที่นักวิจัยทำการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว นักวิจัยสามารถดำเนินได้ใน 2 ลักษณะ คือ ในกรณีที่แผนงานนั้นสามารถแก้ปัญหา หรือพัฒนาในสิ่งที่ต้องการได้สำเร็จ หรือในกรณีที่แผนงานนั้นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 2 กรณี นักวิจัยสามารถย้อนกลับไปเริ่มต้นที่ขั้นตอนที่ 2 ได้ต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

5. การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแบบสามเส้า (Triangular Method)

เด็นซ์ชิน (พันท์ทิพย์ รามสุต. 2540 : 28-29 ; อ้างอิงมาจาก Denzin. 1970 : 45) ได้ศึกษาไว้ว่า เนื่องจากข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมักจะถูกสงสัยในประเด็นของความแม่นยำตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ของข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เกี่ยวกับข้อมูล (Data Triangulation) ผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ทฤษฎี (Theory Triangulation) และวิธีการ (Methodology Triangulation) การตรวจสอบสามเส้านี้เป็นการใช้เทคนิคของการเปรียบเทียบ คือ การเปรียบเทียบภายในและเปรียบเทียบภายนอก ด้วยวิธีการต่อไปนี้

1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เพื่อดูความถูกต้องของข้อมูล จากแหล่งที่ได้ข้อมูลมา ทั้งแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคลว่าถ้าต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคลที่ให้ข้อมูล ข้อมูลจะแตกต่างกันหรือไม่

1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจว่า ระหว่างผู้วิจัยแต่ละคน หรือผู้ทำการเก็บข้อมูลแต่ละคน จะมีความแตกต่างในข้อมูลที่ได้มาอย่างไร

1.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีในการตีความข้อมูล ถ้าผู้วิจัยเปลี่ยนแนวความคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบ จะทำให้ข้อสรุปจากเหตุการณ์มีความแตกต่างกันไปอย่างไร

1.4 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ถ้าใช้วิธีการสนทนากลุ่มหรือสังเกตการณ์อย่างใดอย่างเดียว จะแตกต่างจากหลาย ๆ วิธีร่วมกันหรือไม่

2. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยคุณภาพใช้วิธีการสร้างข้อสรุป จากการศึกษารูปแบบหรือข้อมูลจำนวนหนึ่งเป็นหลักไม่ใช่สถิติแต่จะอาศัยทฤษฎีเป็นกรอบในการสรุป ผู้วิจัยจึงต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดทฤษฎีอย่างกว้างขวาง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางที่จะตีความข้อมูลได้หลาย ๆ แบบ การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปมี 3 วิธี คือ

2.1 วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์รูปธรรมที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งการสร้างข้อสรุปในขั้นต้นจะเป็นสมมติฐานชั่วคราว เมื่อได้รับการตรวจสอบยืนยันในขั้นต่อไปก็ถือเป็นข้อสรุป ซึ่งมีลักษณะนามธรรม ดังนั้น จึงเห็นว่าการสร้างข้อสรุปนี้ นักวิจัยจะทำอยู่เกือบทุกขั้นตอนที่ได้รับสัมผัสกับปรากฏการณ์

2.2 การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ตามขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป ซึ่งอาจทำแบบที่ใช้ทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎีก็ได้

2.2.1 การจำแนกโดยใช้ทฤษฎี แยกปรากฏการณ์ออกเป็นกิจกรรมกระทำกิจกรรม ความหมาย ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสภาพสังคม ดังอธิบายไว้แล้วในการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยต้องพยายามตอบคำถามว่าสิ่งที่วิเคราะห์นั้นมีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นอย่างไรกับใคร ทำไม่ มีผลกระทบอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร เช่น สาเหตุเดียว สาเหตุซับซ้อน สาเหตุสะสม พอกพูน รุนแรง เป็นต้น

2.2.2 การจำแนกโดยไม่ใช้ทฤษฎี คือ จำแนกตามความเหมาะสมของข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้ เช่น แบ่งชนิดของเหตุการณ์ ระยะเวลาที่เหตุการณ์ เกิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวเหล่านี้ แล้วพิจารณาว่าปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นสม่าเสมออย่างไร หรือในสถานการณ์ใดมักจะเกิดเป็นต้น

3. การวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ นำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์โดยทำเป็นตารางหาความสัมพันธ์โดยแยกแยะแต่ละปรากฏการณ์ออกเป็นส่วน ๆ แล้วพิจารณาว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นมีผลเป็นอย่างไร

บริบทของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง

1. ประวัติโดยสังเขปและที่ตั้งปัจจุบัน

โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง ตั้งอยู่ที่เลขที่ 131 บ้านยางสะอาด หมู่ที่ 2 ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ติดถนนสายมหาสารคาม-บุรีรัมย์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 13 ไร่ 3 งาน อยู่ห่างจากตัวอำเภอนาดูน 10 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมหาสารคาม 65 กิโลเมตร จัดเป็นโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีครูจำนวน 10 คน นักเรียนจำนวน 222 คน

2. ปรัชญาประจำโรงเรียน

วิชาจรณสมปนโน ความรู้ควบคู่คุณธรรม

3. ค่าขวัญของโรงเรียน

เป็นคนดี มีปัญญา ดนตรี-กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม นำประชาธิปไตย อนามัยสมบูรณ์

4. อักษรย่อประจำโรงเรียน

ด.บ.

5. สีประจำโรงเรียน

เหลือง – น้ำเงิน

6. วิสัยทัศน์

โรงเรียนชุมชนบ้านดงบังจะจัดการศึกษาได้มาตรฐานด้วยหลักคุณธรรมนำความรู้และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. พันธกิจ

7.1 จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้เด็กกลุ่มอายุย่างเข้าปีที่ 5-6 ในเขตบริการให้ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

7.2 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดในเขตบริการของโรงเรียนให้ได้เข้าเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหกและได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน

7.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

7.4 ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ

7.5 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

7.6 พัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

8. เป้าประสงค์

8.1 เพิ่มอัตราการเข้าเรียนทุกระดับตั้งแต่เด็กทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสในเขตบริการและลดอัตราการออกกลางคันของเด็กนักเรียน

8.2 ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8.3 สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามหลัก

ธรรมาภิบาล

8.4 ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพ

8.5 สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

8.6 พัฒนาสถานศึกษาได้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

หฤทัย อาจปฐ (2544 : 103-104) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 สถาบันการศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 510 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามภาวะผู้นำ แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิต แบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบสอบถามการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล แบบสอบถามทั้งหมดเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ ถามความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงถึงความต้องการช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่ตัวและลงมือกระทำเพื่อแก้ปัญหา นั้นตามความสามารถของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มกิจกรรม กลุ่มสังคม ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ภูมิลาเนาในกรุงเทพมหานครและรูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มเก็บตัวมี ความสัมพันธ์ทางลบกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสำคัญตามลำดับ ดังนี้ ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มก้าวหน้า รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มกิจกรรม และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 45.60 ($R^2 = .4$)

มะลิวัลย์ ก้อนทอง (2547 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านปางแก (สภาพระชนานุกูล) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้บริหาร ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษาผู้ปกครอง และนักเรียน มีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ส่งผลให้ทุกฝ่ายรู้วิธีการแก้ปัญหา และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายนักเรียน กลุ่มเป้าหมายได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความมีจิตสาธารณะในตนเองได้ดีขึ้นอย่างพอใจทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ด้านการรักษาความสะอาด

นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดร่างกายของตนเอง มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด จัดสิ่งของเครื่องใช้เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนทางด้านห้องเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณทั่วไปของโรงเรียน นักเรียนเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี ภูมิทัศน์ของโรงเรียนก็ร่มรื่น มีการจัดแต่งสถานที่ ตกแต่งต้นไม้ให้ดูสวยงาม สะอาด ทำให้มีบรรยากาศน่าดู น่าอยู่ น่าเรียน

2. ด้านกิริยามารยาท

ครู อาจารย์ ได้ปลูกฝัง ฝึกฝนนักเรียนให้รู้จักการควบคุมตนเองในการแสดงออกทางกิริยามารยาทที่ดี ด้านการแสดงความคิดเห็นบุคคลต่างๆ ตามสถานการณ์และโอกาส ด้านการใช้ภาษาพูดที่สุภาพ นุ่มนวล อ่อนหวานเหมาะสมกับโอกาสต่างๆ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจนเกิด เป็นนิสัย มีจริยธรรมอันดีงาม คือ กายอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน จิตใจอ่อนโยน

3. ด้านการประหยัดและออม

นักเรียนเกิดนิสัยการใช้จ่ายเงินในการบริโภค กล่าวคือ รู้คุณค่าของเงิน รู้จักใช้จ่ายเงินในการอุปโภคบริโภคตามความจำเป็น มีค่านิยมและนิสัยไปในทางที่ดี ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและส่งผลให้เกิดวินัยในตนเองด้านการประหยัดและออม

ผลจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี และสามารถใช้เป็นข้อเสนอสู่ทางไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รังสรรค์ สิงหราช (2547 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาการ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมการรักษาความมีระเบียบด้านการแต่งกาย และกิจกรรมการรักษาความสะอาดห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน ผลการดำเนินการพบว่านักเรียนที่ แต่งกายผิดระเบียบลดลงจาก 129 คน เหลือ 29 คน สำหรับวินัยด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความสะอาดลดลงจาก 124 คน คงเหลือ 39 คน ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนมีความสะอาดสวยงามขึ้น นักเรียนมีความตั้งใจ และเอาใจใส่ในการทำ ความสะอาด ซึ่งหลังจากดำเนินการแล้วพบว่า กิจกรรมดังกล่าวกระตุ้นให้นักเรียน ใส่ใจในการแต่งกายของตนเองดีขึ้น ตั้งใจร่วมมือกันทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณรอบๆ มากขึ้น

พิริยา นิลมาต (2550 : 70-71) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 380 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้มี 2 ฉบับ ประกอบด้วยแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ 1 ฉบับ และแบบวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีจิตสำนึกสาธารณะ 1 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณธรรมด้านความวินัย ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูต่เวที ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการสอนของครู การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสำนึกสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) คุณธรรมด้านความวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูต่เวที ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการสอนของครู การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย สามารถพยากรณ์การมีจิตสำนึกสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดาวเรือง สว่างแสง (2552 : 56-57) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนบ้านหนองซุ่ม อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดกิจกรรมพัฒนาวินัย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน กิจกรรมแปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน กิจกรรมขยะมีค่า กิจกรรมตรวจความสะอาดของร่างกายห้องเรียนและเขตรับผิดชอบ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาดของตนเองดีขึ้น

เอกสรร์ บุษยวด (2552 : 77-78) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนบ้านมะกอก อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุม การดำเนินกิจกรรมชุมชนรักษารองเรียน กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมธนาคารปุ๋ยหมักจากใบไม้ และโครงการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 60 คน มีจิตสำนึกมากขึ้น กล่าวคือ ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน ทำความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง และบริเวณโรงเรียน อาสาช่วยงานต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเป็นอย่างดีและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ ได้

ทรงศิลป์ ธรรมวิภารัตน์ (2552 : 80-82) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกนักเรียนในการรักษาสภาพแวดล้อม และความสะอาดของโรงเรียนท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาจิตสำนึกนักเรียนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และความสะอาดโรงเรียนท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กิจกรรมโครงการอบรมจิตสำนึกที่หนูพึงมี และโครงการทำดีเพื่อพ่อ ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและความสะอาดของโรงเรียนจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้นำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนานักเรียนในโรงเรียนอื่นต่อไป

รักใหม่ ลุนศรี (2552 : 85-86) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านโนนกก อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ การสร้างความตระหนักด้วยกิจกรรมกลุ่ม การใช้ชีวิตที่ศรัทธาพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และการนิเทศภายในทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีจิตสำนึกเพิ่มมากขึ้นทั้งด้านรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน การรู้จักใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ลักษณะการใช้ของส่วนรวมประหยัดและทะนุถนอม ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม กล้าที่อาสาทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถใช้งานส่วนรวมนั้น

ทองพูล ภูสิม (2553 : 117-119) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยคุณภาพของเดมมิ่ง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากครู 4.49 ผู้ปกครอง 4.48 และนักเรียน 4.49

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Anthony (2002 : 1240-A) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมลักษณะบุคคลศึกษาที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทโรงเรียนหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์การประมาณค่าและความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่ระบุไว้ตามที่เสนอในโปรแกรมนี้และเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระหว่างการดำเนินโปรแกรมนี้ วิธีการศึกษาใช้การออกแบบพหุวิธี คือ ใช้เครื่องมือที่แตกต่างกันทางภาษา เพื่อสำรวจความเข้าใจและการประมาณค่าเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลตามที่ได้ระบุไว้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการรายงานการละเมิดวินัยโรงเรียนได้นำมาใช้วัดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มทดลองเกี่ยวกับความเข้าใจและการประมาณค่าของนักเรียนในด้านลักษณะของบุคคลตามที่ได้ระบุไว้ไม่มีการวัดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในด้านการละเมิดวินัยหรือข้อมูลทางพฤติกรรม

McElveen (2003 : 714-A) ได้ศึกษาผลของการใช้ดนตรีในศูนย์ดนตรี เพื่อปลูกจิตสำนึกทางสังคม โดยเนื้อหาที่ปรากฏในดนตรีจะเป็นการให้ความหวังและแนวทางใหม่ ๆ สำหรับชีวิตของชาวอเมริกาเชื้อสายแอฟริกา ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิด เพื่อตรวจสอบผลงานของศูนย์ดนตรี ที่มีผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมของคนในชุมชน

Cranley (2003 : 1531-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองประเทศไทย การประพจน์ปฏิบัติทางด้านจริยธรรมของเด็กนักเรียนประกอบด้วยมาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมของนักเรียน มาตรการที่จะจัดการศึกษาโดยนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร ต่อนักเรียน การวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 6 ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและการสอนจริยธรรมในหลักสูตรปกติ การสอนจริยธรรมโดยใช้สถานการณ์ทางประเพณีการสอนจริยธรรมโดยการใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยการกำหนดกฎระเบียบของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยการดำเนินการตามนโยบายและระเบียบของทางราชการ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 6 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า การจัดการศึกษาด้านจริยธรรมโดยผู้บริหารและครูเน้นการปลูกฝังความดีงามที่ยึดตามหลักพุทธศาสนา โดยเน้นการควบคุมตนเอง การมีความเป็นส่วนตัวที่เป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้ ความดีโดยวิธีการที่นักเรียนรู้โดยการปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตร สิ่งต้องปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติผู้อื่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และได้ค้นพบว่าการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาควรบูรณาการคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้และปฏิบัติได้ เพื่อให้เกิดความมั่นคง อย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประพฤติที่เหมาะสมตลอดเวลา แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต่อต้านในด้านการไม่ยอมเรียน

Padon-Johansen (2004 : 1184-A) ได้วิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้บทละครเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศึกษาบทละคร โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปว่ารูปแบบต่าง ๆ ของละครช่วยพัฒนาความคิด ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 30 คน จากอาสาสมัคร 47 คน เป็นชาย 18 คน หญิง 12 โดยใช้การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า การใช้ละครรูปแบบต่าง ๆ สามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียน ในลักษณะของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมได้จริง

Akkar (2005 : 2087-A) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของคนนิวกาสเทิล สหราชอาณาจักรอังกฤษในช่วง 10 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1990-2000 จากการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคมการเมือง เศรษฐกิจของคนนิวกาสเทิล พบว่า มีการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยการเปิดให้มีพื้นที่สาธารณะ หรือเวทีสำหรับคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกชั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนและการออกแบกิจกรรม 2) การลงมือปฏิบัติ 3) การจัดการและดูแลรักษา และ 4) การใช้ส่วนต่าง ๆ ด้วยความเคารพปฏิบัติกฎเกณฑ์ และยังพบว่าภายใต้ความเป็นโลกาภิวัตน์มีผลให้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง

Shinichi (2007 : 3217-A) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะและการนำความรู้เข้าไปใช้ในชุมชน กรณีศึกษาการใช้พื้นที่สาธารณะในชนบทไทยพบว่า การขาดจิตสำนึกสาธารณะเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาชีวิตประจำวันของคนในสังคมชนบทไทยพฤติกรรมความร่วมมือ และปฏิสัมพันธ์ประจำวัน

ของคนในสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ที่นำไปใช้ในชุมชนมีเหตุผลสอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และความต้องการปัจจุบันของเขา

Bryant (2004 : 2831-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกทางสังคมอุดมคติ นิยม กับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูก่อนประจำการ 7 คน จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าครูมี จิตสำนึกที่จะปลูกฝังหรือพัฒนาการสอน และต้องการรูปแบบหรือแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน รวมทั้งเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนเองและปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ

Carthon (2007 : unpagged) ได้ศึกษาวัฒนธรรมของชาวบ้านและจิตสำนึกทางสังคม ของชาวพื้นเมืองเชื้อสายแอฟริกัน โดยศึกษาผ่านวรรณกรรม การแสดงบทกวี นวนิยาย ที่กล่าวถึง การประท้วงผ่านมาเป็นระยะยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมของคนในชุมชน การประท้วงส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมในสังคม เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกทางสังคมให้เกิดขึ้น ภายในจิตใจของผู้คน

Champagne (2007 : unpagged) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจรูปแบบต่าง ๆ ของจิตสำนึก ทางสังคมเกี่ยวกับความสามารถของครูพลศึกษาที่มีต่อเยาวชนพื้นเมืองในการศึกษาได้พัฒนารอบ ทฤษฎีให้เป็นวิธีการ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิง คุณภาพ สัมภาษณ์ครูพลศึกษาจำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า จิตสำนึกทางสังคมของครูพล ศึกษาดูแลเยาวชนพื้นเมืองอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การดำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะ ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ดำเนินการจัดกิจกรรมที่เป็นเชิงบูรณาการที่หลากหลาย ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ วัตถุประสงค์เป้าหมายที่ชัดเจน และคณะครูจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการตรวจสอบ พฤติกรรมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่าง ที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข รมเย็น และดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่าง มีความสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 8 คน ได้แก่
 - 1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า
 - 1.2 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน
2. กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมจิต จำนวน 222 คน ได้แก่
 - 2.1 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 23 คน
 - 2.2 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน
 - 2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน
 - 2.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน
 - 2.5 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน
 - 2.6 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 31 คน
 - 2.7 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 28 คน
 - 2.8 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 28 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน ได้แก่
 - 3.1 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน
 - 3.2 คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 20 คน
 - 3.2 นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน

ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (ประวิต เอราวรรณ. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) มาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ซึ่งแต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ขั้นเตรียมการ

1. เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อสร้างความตระหนัก และหาทีมงานผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ด้วยการประชุมหารือ และอภิปรายร่วมกันอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาถึงความวิตกกังวลใจ ที่ทุกคนมีอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน และหาทีมงานผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าด้วยความสมัครใจ

2. ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับทีมงานผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ขั้นดำเนินการ

1. ขั้นการวางแผน (Planning) ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันประชุม ปรึกษาหารือ สังเกต และประเมิน พฤติกรรมของนักเรียน แล้วทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด พบว่านักเรียนไม่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำให้ห้องเรียนและพื้นที่โดยทั่วไปภายในบริเวณโรงเรียนดูไม่สะอาด สาเหตุเพราะนักเรียนขาดความรับผิดชอบและไม่มีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาความสะอาดร่วมกัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเห็นว่านักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ควรได้รับการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด เพราะเมื่อนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นผู้มีจิตสาธารณะย่อมส่งผลให้นักเรียนเป็นบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และเป็นผู้มีจิตสาธารณะ อาสาในด้านการดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของสังคมส่วนรวม ดังนั้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงร่วมกันกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา คือ การส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 222 คน

1.2 กลยุทธ์ในการพัฒนา

1.2.1 การประชุมแบบมีส่วนร่วม

1.2.2 กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย

- 1.2.2.1 กิจกรรมอบรมนักเรียน
- 1.2.2.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง
- 1.2.2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล
- 1.2.2.4 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม
- 1.2.2.5 กิจกรรม อบรม.น้อย
- 1.2.3 การนิเทศ

1.3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยได้นำเสนอแผนปฏิบัติการ แบ่งเป็น 2 วงรอบ ดังตาราง 1-2

ตาราง 1 แผนปฏิบัติการการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (วงรอบที่ 1)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
1. การประชุมแบบมี ส่วนร่วม	1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน 2. เพื่อวางแผนการดำเนินการส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน	20 มกราคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย
1.1 การประชุมครูผู้เกี่ยวข้อง	เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจ บทบาทหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาความสะอาด	20,27 มกราคม 2555 3,10,17,24 กุมภาพันธ์ 2555 2 มีนาคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย
1.2 การประชุมนักเรียน						

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
<p>2. การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก</p> <p>2.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน</p>	<p>เพื่ออบรมและให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เสริมสร้างความตระหนัก ความรับผิดชอบ ตามแนวดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก ยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p>	<p>23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555</p>	<p>1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน</p>	<p>1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน</p>	<p>1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
2.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง	เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด	23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย
2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล	เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการทิ้งขยะให้ถูกที่สามารถแยกขยะ ได้ว่าขยะประเภทไหนทิ้งได้ ประเภทไหนสามารถขายได้ และประเภทไหนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และรับซื้อขยะจากนักเรียน	23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
3. การนิเทศ	เพื่อติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ในการรักษาความสะอาดของนักเรียน ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาต่อไป	23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 2 แผนปฏิบัติการการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (วงรอบที่ 2)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
1. การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก 1.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน	เพื่ออบรมและให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเสริมสร้างความตระหนัก ความรับผิดชอบ ตามแนวดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวกยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	21 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 2 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
1.2 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม	เพื่อขัดเกลาจิตใจนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมและปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทิตะ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เกิดความอ่อนโยนในจิตใจ มีศีล สมาธิและปัญญา และพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	18 – 19 พฤษภาคม 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการนักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย

ตาราง 2 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
1.3 กิจกรรม อบต.น้อย	เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ให้เป็นเครื่อง กำกับกลุ่มเป้าหมายใน อบต.น้อย ไม่ว่าจะ เป็นการปลูกฝังความมี ระเบียบวินัย การ เสียสละ การอดทน การรู้จักแก้ปัญหา ความมีประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสาธารณะ การเห็นประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นสำคัญ	21 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555	1. ผู้ศึกษาค้นคว้า 2. ผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 3. กลุ่มเป้าหมาย	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสังเกต 3. แบบประเมิน	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ค้นคว้า 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล - คณะกรรมการ นักเรียน - นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action) ดำเนินการดังนี้

2.1 การประชุมแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการโดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ร่วมประชุมกับครูผู้เกี่ยวข้อง และนักเรียน เพื่อร่วมกันวางแผนในการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน

2.2 การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

2.2.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน เป็นกิจกรรมการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า และอบรมก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นครูเวรที่ต้องพบปะนักเรียนในแต่ละวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นผู้อบรม โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก เช่น การมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสะอาด การให้กำลังใจ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนเกิดความตระหนัก มีความรักและหวงแหนโรงเรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกตการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดโรงเรียน การเป็นผู้มีจิตสาธารณะภายหลังจากที่ได้รับการอบรม เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.2.2 กิจกรรมกลุ่มคนดีที่ควรยกย่อง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด ดำเนินการโดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบให้กับนักเรียนแต่ละชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยชั้นอนุบาลปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 ชั้นอนุบาลปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก โดยนักเรียนแต่ละชั้นจะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ของตนเองในช่วงเช้า เวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง เวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีคณะกรรมการนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นสารวัตรประจำวันเป็นผู้คอยสังเกต การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวันหลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต

และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสาธารณะ มีพฤติกรรมในการทิ้งขยะให้ถูกที่ สามารถแยกขยะได้ว่าขยะประเภทไหนทิ้งได้ ประเภทไหนสามารถขายได้ และประเภทไหนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด และเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยกันเก็บขยะด้วย ซึ่งดำเนินการโดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้ตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้นในโรงเรียน นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนนำขยะมาขายให้ธนาคารขยะรีไซเคิล ในช่วงเช้าก่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง และช่วงเวลาพักเที่ยงของทุกวัน เมื่อมีปริมาณขยะมากพอก็จะติดต่อให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อที่โรงเรียน ราคาในการรับซื้อนักเรียนเป็นผู้กำหนดราคาเอง รายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลมาจากส่วนต่างของราคาซื้อกับราคาที่ทางร้านรับซื้อของเก่ามารับต่อไป โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.2.4 กิจกรรม อบอุ่น้อย เป็นกิจกรรมที่เป็นการจำลองรูปแบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมาไว้ในโรงเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ดำเนินงานภายใต้ภารกิจทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นเครื่องกำกับกลุ่มเป้าหมายใน อบอุ่น้อย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย การเสียสละ การอดทน การรู้จักแก้ปัญหา ความมีประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสาธารณะ การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดำเนินการโดยนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบอุ่น้อย) ขึ้นในโรงเรียน โดยคนที่ได้คะแนนเสียงสูงสุด จะได้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ได้คะแนนเสียงอันดับที่ 2 ได้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้นนักเรียนแต่ละหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนซึ่ง มี 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงบัง (ใหม่) บ้านดงบัง (เก่า) บ้านแก่น้อย บ้านโนนเขวา (เหนือ) บ้านโนนเขวา (ใต้) บ้านยางสะอาด บ้านหนองพอก บ้านหนองปลิง และบ้านวังดู่ ได้เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) หมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้ง 9 หมู่บ้านมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 18 คน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นคณะทำงานที่เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน แต่ละหมู่บ้านจะมีเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาดทุกวันในช่วงเช้าและช่วงเวลาพักกลางวัน โดยบ้านดงบัง(ใหม่) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 บ้านดงบัง (เก่า) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น บ้านแก่น้อย รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 บ้านโนนเขวา(เหนือ) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง บ้านโนนเขวา (ใต้) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร บ้านยางสะอาด รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ บ้านหนองพอก รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตู

ทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ บ้านหนองปลิง รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร และบ้านวังตุ้ รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก ซึ่งในแต่ละวัน จะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) เป็นผู้ดูแลลูกบ้านในหมู่บ้านของตนเองตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่หมู่บ้านของตนเองรับผิดชอบในช่วงเช้าเวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง เวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) ของหมู่บ้านเป็นผู้คอยสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวัน หลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.2.5 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม เป็นกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมเพื่อขัดเกลาจิตใจนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม และปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่องานดีต่อผู้มีพระคุณ และพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดำเนินการโดยโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธธรรมนักเรียน กำหนดการดำเนินการ 2 วัน คือ วันที่ 18-19 พฤษภาคม 2555 ณ วัดโพธาราม ตำบลดงบังอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม กิจกรรมต่าง ๆ ในการอบรมมีพระวิทยากร และคณะครูเป็นวิทยากรร่วมดำเนินการตลอดระยะเวลาของการอบรม 2 วัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.3 การนิเทศ เป็นการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

3.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้สังเกต สัมภาษณ์ บันทึก วิเคราะห์ ประเมินผลจากสิ่งที่ได้พบเห็นพฤติกรรมนักเรียน ปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไข การพัฒนาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นการสังเกตทุกกิจกรรม

3.2 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ผลและสรุปผลการพัฒนา

4. ขั้นการสะท้อน (Reflection)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า โดยสรุปผลการปฏิบัติ ให้เห็นจุดอ่อนและจุดแข็ง เพื่อใช้ปรับปรุงการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาดอย่างต่อเนื่องทั้งในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 และสรุปผลการปฏิบัติงาน เพื่อรายงานผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาเมื่อสิ้นสุดการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มี 3 ชนิด ได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1.1.1 ฉบับที่ 1 สภาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้านการรักษาความสะอาด

1.1.2 ฉบับที่ 2 การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษา

ความสะอาด

1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด จำนวน 1 ฉบับ

1.3 แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด จำนวน 1 ฉบับ

2. ลักษณะของเครื่องมือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบจดบันทึกข้อมูล ความคิดเห็นจากรายการสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน

2.2 แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสังเกตของผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะ ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน ในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่าย พุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย

2.3 แบบประเมิน เป็นแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็น บางครั้ง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ ซึ่งจะประเมิน จำนวน 2 ครั้ง คือ ประเมินก่อนการ พัฒนา และสิ้นสุดการพัฒนา โดยผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เป็นผู้ประเมิน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แบบสังเกต

1.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดทฤษฎี หลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสังเกตของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 71-75)

1.2 วิเคราะห์กรอบเนื้อหาในแต่ละด้าน เพื่อกำหนดประเด็นการสังเกตให้ครอบคลุม เนื้อหา

1.3 ดำเนินการสร้างแบบสังเกตฉบับตามกรอบเนื้อหาในแต่ละด้าน

1.4 นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมในการใช้ภาษาและให้ข้อเสนอแนะ

1.5 นำแบบสังเกตมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1.5.1 นายณัฐกิตติ์ บัณฑิตย์วีรกุล ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม วุฒิ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

1.5.2 นายประมวล เทียงโยธา ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านป่าแดง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม วุฒิ ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

1.5.3 นางรัชณี หมื่นศรี ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม วุฒิ กศ.ม. สาขาการวิจัยการศึกษา เชี่ยวชาญด้านการวิจัย

1.6 นำแบบสังเกตที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

1.7 จัดพิมพ์แบบสังเกตฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดทฤษฎี หลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 66-67)

2.2 วิเคราะห์กรอบเนื้อหาในแต่ละด้าน เพื่อกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหา

2.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบเนื้อหาในแต่ละด้าน

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมในการใช้ภาษาและให้ข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

2.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบประเมิน

3.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดทฤษฎี หลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบประเมินของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 51-53)

3.2 วิเคราะห์กรอบเนื้อหาในแต่ละด้าน เพื่อกำหนดประเด็นการประเมินให้ครอบคลุมเนื้อหาและนิยาม

3.3 ดำเนินการสร้างแบบประเมินตามกรอบเนื้อหา และนิยามในแต่ละด้าน

3.4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมในการใช้ภาษาและให้ข้อเสนอแนะ

3.5 นำแบบประเมินมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะ โดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

3.6 นำแบบประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3.7 จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีขั้นตอนดังนี้

1. เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555

2. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีจำนวน 2 ฉบับ ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้านการรักษาความสะอาด ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาคำแนะนำด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในการรักษาความสะอาด

2.2 แบบสัมภาษณ์การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 87 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในการรักษาความสะอาด

3. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำแบบสังเกต ซึ่งมีจำนวน 1 ฉบับ ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรม.น้อย

4. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรม.น้อย ซึ่งจะประเมิน 2 ครั้ง คือ ประเมินก่อนการพัฒนา และสิ้นสุดการพัฒนา

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้า การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้าได้จัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกต มาตรวจสอบความถูกต้อง และจัดกลุ่มของข้อมูลตามกรอบการศึกษาค้นคว้า โดยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้ข้อมูลมิติสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ง่ายในการจัดเก็บ การสืบค้น และเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล เรียบเรียง นำเสนอในรูปของความเรียง

1.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วตรวจให้คะแนนแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อแปรผลคะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 71-73)

เกณฑ์การให้คะแนน

- 5 หมายถึง ปฏิบัติทุกครั้ง
- 4 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง
- 3 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
- 2 หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีจิตสาธารณะในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีจิตสาธารณะในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีจิตสาธารณะในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีจิตสาธารณะในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีจิตสาธารณะในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมาได้หลาย ๆ รอบ แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อกำหนดทิศทางและสร้างข้อสรุป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้า การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ร้อยละ (Percentages)
2. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการพัฒนาตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1
2. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1
3. การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2
4. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา

การศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยการสังเกตของผู้ศึกษาค้นคว้าและจากการประชุม การสัมภาษณ์ รวมถึงการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองของนักเรียน สรุปรายละเอียดสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน พบว่า นักเรียนในโรงเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่มีจิตสาธารณะในด้านการรักษาความสะอาด กล่าวคือ นักเรียนขาดการเสียสละ ไม่มีจิตอาสา ทั้งขยะไม่เป็นที่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความตระหนักในการรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน ถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ปล่อยปละละเลย จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนไม่มีจิตสาธารณะในด้านการรักษาความสะอาดของโรงเรียน ขาดความตระหนัก จึงควรจัดมีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะให้เกิดกับนักเรียน จนเป็นนิสัยที่ดีติดตัวไป จากการสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหา พบดังนี้

“...นักเรียนขาดความตระหนักในการเป็นผู้มีจิตสาธารณะไม่ให้ความร่วมมือกัน ขยะก็ไม่เท เกียงงาน ถือว่าไม่ใช่หน้าที่ หรือเป็นหน้าที่ก็ไม่รับผิดชอบ...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 18 มกราคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...เด็กนักเรียนในโรงเรียนของเราไม่ค่อยมีความตระหนักในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ ต้องคอยให้ครูเวรเรียกมากำกับในการปฏิบัติหน้าที่ทุกวัน...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 18 มกราคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดห้องเรียน ต้องคอยให้ครูบอก
จึงจะทำ...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 18 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนไม่ช่วยกันทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ต้องให้ครูกำกับทุกวัน...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 18 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนไม่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ห้องสมุด โรงอาหาร
บริเวณต่าง ๆ ทั้งขยะไม่เป็นที่ ต้องมีครูคอยกำกับดูแลทุกวัน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 18 มกราคม 2555 : สังเกต)

“...นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่ ชอบทิ้งเศษกระดาษ ถูขนมนม กล่องนมไว้ตามใต้โต๊ะหรือยึดไว้
ตามพุ่มไม้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 18 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนขาดความตระหนักรู้ในการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่ให้ความมือ ไม่รับผิดชอบ
ไม่มีครูคอยบอกก็ไม่ทำ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 18 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมา ผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงร่วมกันกำหนด
กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความ
ตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะ
รีไซเคิล และ 3) การนิเทศ ซึ่งแต่ละกลยุทธ์มีการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. การประชุมแบบมีส่วนร่วม

มีเป้าหมายเพื่อ ดำเนินการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า วางแผนการ
ดำเนินการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของ ดำเนินการโดยผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วม
ศึกษาค้นคว้า ร่วมประชุมกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนา

1.1 การประชุมครูผู้เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมใน
การส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ทำการ
ประชุมปรึกษาหารือกัน ในวันที่ 20 มกราคม 2555 เวลา 10.30-12.30 น. ที่ห้องประชุมโรงเรียน
เพื่อวางแผนในการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน

ผลการดำเนินการพบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้วางแผนในการส่งเสริมจิต
 สาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิด
 ความตระหนักและวิธีดำเนินกิจกรรมจนเป็นที่เข้าใจทุกคน ดังรายละเอียดดังนี้

“...นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่โดยเฉพาะเศษกระดาษ กล่องนม หลอดดูด แก้วน้ำพลาสติก
 ต้องฝึกให้นักเรียนทิ้งขยะลงถัง...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนไม่ค่อยรับผิดชอบทำความสะอาดห้องเรียนของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นเวร
 มักจะหลีกเลี่ยง ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ดังนั้นควรจะมีวิธีการควบคุม กำกับดูแลทุกวัน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนบางคนขาดจิตสำนึก เอาเปรียบคนอื่น ไม่ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน
 และเขตพื้นที่ มีครูบอกรังเกียจคอยทำ ต้องคอยกำกับอยู่ตลอด ต้องหาวิธีดำเนินการกับนักเรียนเหล่านี้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนมีขยะหลายประเภททั้งเศษกระดาษ กล่องนม ลังใส่นม ขวดพลาสติก
 ถ้ามีธนาคารขยะนักเรียนก็จะเห็นคุณค่าของขยะ สามารถนำขยะมาขายได้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนมีต้นไม้เยอะ ทำให้มีใบไม้ร่วงจำนวนมาก ถ้าเรานำเศษใบไม้เหล่านั้นมาทำเป็น
 ปุ๋ยหมักจะมีประโยชน์มากกว่าการที่เรากวาดไปไม่ไปเผาทิ้ง...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

1.2 การประชุมนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ มีความ
 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณ
 โรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน ดำเนินการโดยครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเข้าร่วมประชุมกับ
 นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 222 คน ประชุมชี้แจงและติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติกิจกรรม
 ต่าง ๆ ที่ดำเนินการ โดยใช้เวลาประชุมนักเรียนทุกวันศุกร์ เวลา 14.30 - 15.15 น. ในวันที่ 20 , 27
 มกราคม 2555 วันที่ 3 , 10 , 17 , 24 กุมภาพันธ์ 2555 และ วันที่ 2 มีนาคม 2555

ผลการดำเนินการ พบว่า นักเรียนมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนได้รับคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอในด้านการทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และ สาธารณะสมบัติของโรงเรียน พฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีจิตสาธารณะมากขึ้น เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด นักเรียนที่ เข้าร่วมประชุมได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม ดังข้อมูล การสัมภาษณ์ และการสังเกต ดังนี้

“...นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียนมากขึ้น แต่ยังมีนักเรียนบางคน ที่ไม่มีความรับผิดชอบ ครูต้องคอยควบคุมอยู่ตลอดจึงทำ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ช่วยกันทำความสะอาดโดยไม่ต้องควบคุม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...การที่นักเรียนช่วยกันเก็บเศษใบไม้ เศษกระดาษ ทำให้โรงเรียนสะอาดขึ้น มองไปทางไหน ก็สะอาดตา อยากให้โรงเรียนสะอาดสวยงามอย่างนี้ไปตลอด...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...พวกเราอยากให้โรงเรียนสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ไม่มีขยะ และอยากให้ทุกคนช่วยกันทำ ความสะอาดโดยไม่ต้องมีครูมาบอกทุกวัน...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...พวกเรานำเศษกระดาษ ขวดพลาสติกมาขายที่ธนาคารได้ ขยะในโรงเรียนก็จะลดลงและ ได้ประโยชน์จากขยะด้วย...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...การประชุมเป็นการกระตุ้นเตือนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีจิตอาสาในการทำความสะอาดซึ่งจะเป็นนิสัยที่ดีติดตัวนักเรียนไปตลอด...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 20 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

2. การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก

2.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน เป็นกิจกรรมการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า และอบรมก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน ดำเนินกิจกรรมอบรมนักเรียนทุกวันระหว่างวันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555 โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นครูเวรที่ต้องพบปะนักเรียนในแต่ละวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นผู้อบรมและให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามแนวดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก เช่น การมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสะอาด การให้กำลังใจ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนเกิดความตระหนัก มีความรักและหวงแหนโรงเรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น

ผลการดำเนินการกิจกรรมการอบรมนักเรียน พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าพอใจ จากการสังเกตการณ์เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมกันมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีความตระหนักในการกระทำ เสมือนเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน ทำให้นิยามของจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง หมายถึงคุณความดีทั้งหลายทั้งปวง รวมไปถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...นักเรียนทุกคนต้องหมั่นฝึกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียน จิตสาธารณะเป็นกิจกรรมฝึกด้านความตระหนักเพื่อให้เกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริง การทำประโยชน์ในทุก ๆ ด้านจนเป็นนิสัยถาวร...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...พวกหนูขอขอบพระคุณโรงเรียน และคณะครูทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ปลูกฝังจิตสาธารณะเป็นพลังส่งเสริมพวกหนู และพวกหนูจะตั้งใจเรียน เพื่อเป็นคนดีของสังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่น้องๆ เป็นคนดีของสังคม และรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...เมื่อก่อนหนูไม่เคยรู้ว่าจิตสาธารณะเป็นอย่างไร หมายถึงอะไร แต่เมื่อพวกหนูได้รับการอบรมจากครู และได้มีส่วนร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้หนูและเพื่อนๆ มีคุณค่ามากขึ้น รู้จักตนเอง เข้าใจคนรอบข้าง รู้จักทำประโยชน์ให้สังคมรอบข้าง...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...ผมมีความรู้มากขึ้น เข้าใจการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนที่มิจิตสาธารณะมากขึ้น ผมเข้าใจแล้วว่าจิตสาธารณะเป็นเรื่องการสร้างความดีของตนเองให้กับทุกๆ คนที่เรารักและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...เดิมพวกผมเห็นว่าการทำประโยชน์ส่วนตัวนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว ภายหลังจากที่เราได้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ และได้รับการอบรมแล้วทำให้ผม และเพื่อนๆ เปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ มีความรักความเอื้อต่อกัน รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และทำให้มองเห็นคุณค่าของคนอื่น และสังคมนรอบๆ ตัว ส่งผลให้เพื่อนทุกคนร่วมกันทำความดี และเพื่อสังคม...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...พวกหนูมีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ด้วยความเป็นจิตอาสา ที่โรงเรียนของหนูได้มีกิจกรรมดี ๆ ที่สร้างจิตอาสาให้ทำตั้งแต่ห้องอนุบาลจนถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน เมื่อเติบโตขึ้นพวกหนูจะเป็นผู้มีจิตสาธารณะ หนูมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบังค่ะ...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การที่นักเรียนในทุกคนในโรงเรียนได้ฝึกกิจกรรมจิตสาธารณะกันมากๆ จะได้เป็นนิสัยที่เคยชิน และรู้สำนึกต่อการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสังคม การฝึกบ่อยๆ จะทำให้เกิดนิสัยที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีมาก อยากให้นักเรียนทุกคนมีลักษณะเป็นแบบอย่างที่ดี...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...เดี๋ยวนี้ครูเราไม่ต้องคอยกำกับดูแลเหมือนที่ผ่านมา จากการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านการสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่านักเรียนมีความตระหนักรู้ในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ดีมาก...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...คณะกรรมการนักเรียนได้สรุปรายงานหน้าเสาธงรายงานผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือ มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เป็นแบบอย่างที่ดีได้...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 3 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจ และปฏิบัติกิจกรรมได้ดี เช่น การดูแลสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การรักษาความสะอาดสถานที่และบริเวณการทิ้งขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง ตลอดจนถึงความสะอาดด้านบริเวณโรงเรียนที่นักเรียนร่วมกันดูแลตามแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีและกล้าวาระต้นสร้างคุณธรรมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับตนเอง และประโยชน์ต่อสังคม และตนเองเหมาะกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2.2 กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึก เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด ดำเนินกิจกรรมทุกวันระหว่างวันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555 โดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบให้กับนักเรียนแต่ละชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยชั้นอนุบาลปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 ชั้นอนุบาลปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก โดยนักเรียนแต่ละชั้นจะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ของตนเองในช่วงเช้า เวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลากลางพักรับประทานอาหารเที่ยง เวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีคณะกรรมการนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นสารวัตรประจำวันเป็นผู้คอยสังเกต การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวันหลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และคณะกรรมการนักเรียน เป็นดังนี้ นักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การใช้อุปกรณ์การทำความสะอาดแล้วเก็บเข้าที่ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง พบเห็นขยะในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน รับผิดชอบถึง รักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด จากการตรวจสอบบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบที่นักเรียนรับผิดชอบทำความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแต่ละชั้นส่วนใหญ่ได้ช่วยกันทำความสะอาดด้วยความมีจิตสำนึกมากขึ้น ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วรู้จักเก็บ

มีลักษณะการใช้สมบัติส่วนรวมอย่างทะนุถนอมและประหยัด กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดทั้งห้องเรียน และบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้มีสำนึกต่อตนเอง สำนึกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างจิตสาธารณะ เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายส่วนมากสามารถปฏิบัติตามตัวบ่งชี้ได้อยู่ในระดับดี ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...การจัดกิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง เป็นกิจกรรมที่ดีมาก ช่วยให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและที่สำคัญ เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียนคนอื่น ๆ ได้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 1 มีนาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนกิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่องของโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สังเกตได้จากพฤติกรรมภารกิจขยะทั้งที่ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน เมื่อเห็นเศษขยะก็จะเก็บใส่ถังขยะ แสดงว่าได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมจากการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“...ภูมิใจที่นักเรียนมีส่วนร่วมช่วยทำให้โรงเรียนสะอาด สวยงาม ดีกว่าแต่ก่อน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“...ห้องเรียนสะอาดขึ้น บริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียนก็สะอาด ไม่ค่อยมีเศษขยะเหมือนเมื่อก่อน...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“...กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ทำให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการที่จะส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดที่ชัดเจนขึ้น นักเรียนได้รับรู้ถึงวิธีการ และให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : การสัมภาษณ์)

“...ในฐานะครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจถึงแนวทางที่จะส่งเสริม และพัฒนาจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนเป็นอย่างดีและสามารถปฏิบัติได้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อรับผิดชอบทำความสะอาดเขตพื้นที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ ทำให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และทำความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบได้สะอาดเรียบร้อยดี...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : การสัมภาษณ์)

“...กลุ่มเป้าหมายมีแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของนักเรียนได้เป็นอย่างดี รู้จักนักเรียนแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ทำให้การดำเนินการส่งเสริมจิตสำนึกนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : การสัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง มีความกระตือรือร้นในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ทั้งขณะเป็นที่เป็นแบบอย่างที่ดี และมีการพัฒนาด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดมากขึ้น แต่ยังมีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายบางคนยังไม่มี ความรับผิดชอบ ซึ่งจะต้องหาวิธีพัฒนาในอนาคตต่อไป

2.3 กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสำนึก มีพฤติกรรมในการทิ้งขยะให้ถูกที่ สามารถแยกขยะได้ว่าขยะประเภทไหนทิ้งได้ ประเภทไหนสามารถขายได้ และประเภทไหนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เป็นแบบอย่างในการรักษาความสะอาด และเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยกันเก็บขยะด้วย ดำเนินกิจกรรมทุกวันระหว่างวันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555 โดยนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนได้ตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้นในโรงเรียน นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนนำขยะมาขายให้ธนาคารขยะรีไซเคิล ในช่วงเช้าก่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง และช่วงเวลาพักเที่ยงของทุกวัน เมื่อมีปริมาณขยะมากพอก็จะติดต่อให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อที่โรงเรียน ราคาในการรับซื้อนักเรียนเป็นผู้กำหนดราคาเอง รายได้ของธนาคารขยะรีไซเคิลมาจากส่วนต่างของราคารับซื้อกับราคาที่ทางร้านรับซื้อของเก่ามารับต่อไป โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการดำเนินกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ รู้จักแยกขยะ ทิ้งขยะถูกที่ และรู้จักนำขยะที่สามารถขายได้มาขายให้ธนาคารขยะ จากการสังเกตพบว่า ตามห้องเรียนต่าง ๆ จะไม่มีสมุดเก่า หนังสือเก่า หรือเศษกระดาษที่ไม่ใช้แล้ว ขวดพลาสติก ลังใส่นมเหลือเป็นขยะอยู่ตามห้องต่าง ๆ เพราะนักเรียนนำมาขาย นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจะอาสาไปทำความสะอาดให้ และนำขยะที่พอขายได้มาขาย นอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะที่โรงเรียน และที่บ้านของนักเรียนได้แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีรายได้อีกด้วย ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...การตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในโรงเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักแยกขยะเป็น รู้ว่าอันไหนควรทิ้ง อันไหนควรขาย...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“...ธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นกิจกรรมที่ดีมาก นอกจากจะสามารถลดปริมาณขยะที่โรงเรียน แล้ว ยังช่วยลดปริมาณขยะที่บ้านของนักเรียนได้ด้วย...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 28 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“...เห็นนักเรียนขออาสาทำความสะอาดห้องต่าง ๆ ให้ แสดงว่ามีวัตถุประสงค์ต้องการ สิ่งของเหลือใช้จากห้องไปขายให้ธนาคารขยะรีไซเคิลของโรงเรียน ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่นักเรียนรู้จักอาสา ช่วยงานครู เป็นแบบอย่างในทางที่ดี...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 1 มีนาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...บางวันจะเห็นนักเรียนบางคนมาโรงเรียนพร้อมกับถุงขยะไม่ว่าจะเป็นขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษกระดาษ เพื่อนำมาขายให้กับธนาคารขยะรีไซเคิลของโรงเรียน แสดงว่ากิจกรรม ธนาคารขยะรีไซเคิลได้รับการตอบสนองจากนักเรียนเป็นอย่างดี...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. มีนาคม 2555 : สังเกต)

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า นักเรียนให้ความสนใจ และให้ความร่วมมือกับกิจกรรม ธนาคารขยะรีไซเคิลของโรงเรียน โดยผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปรากฏว่า ปริมาณขยะในโรงเรียนลด ปริมาณลงเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่า ธนาคารขยะรีไซเคิลของโรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ในการรักษาความสะอาด ซึ่งจะเป็นนิสัยที่ดีติดตัวนักเรียนตลอดไป

3. การนิเทศ

กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม บันทึกรายการ วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค วิธีดำเนินการแก้ไขและพัฒนาการดำเนินกิจกรรม โดยประเมินผลจากสิ่งที่ได้พบเห็น พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมา ตลอดทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ครู ตลอดระยะเวลาในการดำเนิน กิจกรรม โดยได้ดำเนินการนิเทศ ระหว่างวันที่ 23 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555 โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ครูผู้สอน และตัวแทนนักเรียนในการดำเนิน กิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด และสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายแสดงออก

ผลการดำเนินการนิเทศ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมาก นักเรียนมีความเอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน นักเรียนปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ กล้าอาสาทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาด ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจัดขึ้นในวงรอบที่ 1 ตลอดทั้งกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้เข้าใจถึง กระบวนการพัฒนาการดำเนินงานการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้น ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...นักเรียนกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษา...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 2 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนดีขึ้นกว่าเดิม รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีจิตอาสา และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 2 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

“...จากการได้สังเกตพฤติกรรมการทำความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความรับผิดชอบมากขึ้น ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดี...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 2 มีนาคม 2555 : การสังเกต)

“...จากการสังเกตนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน รู้จักนำเศษใบไม้มาทำเป็นปุ๋ยหมักใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือแม้แต่รู้จักนำขยะมาขาย ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมที่มีจิตสาธารณะแบบนี้ตลอดไปจะเป็นสิ่งที่ดีมาก...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 2 มีนาคม 2555 : การสังเกต)

“...จากที่มีกรณีเหตุติดตามอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่ดีติดตัวไป...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 2 มีนาคม 2555 : การสัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เสียสละเวลาเพื่อทำงานให้ส่วนรวม นักเรียนกล้าอาสาที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ช่วยกันทำความสะอาดทั้งห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน มีความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติกิจกรรม ได้รับการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้นตามกรอบของการศึกษาค้นคว้า

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1

การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล และ 3) การนิเทศผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ครูผู้เกี่ยวข้องและครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของโรงเรียน และร่วมกันประชุมเตรียมการเพื่อวางแผนในการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด นอกจากนี้กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ร่วมประชุมกับนักเรียนและ ให้คำแนะนำกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินกิจกรรมการอบรมนักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าพอใจ มีความเข้าใจ และปฏิบัติกิจกรรมได้ดี เช่น การดูแลสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การรักษาความสะอาดสถานที่และบริเวณการทิ้งขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง ตลอดจนถึงความสะอาดด้านบริเวณโรงเรียนที่นักเรียนร่วมกันดูแลตามแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีและกล้ากระตือรือร้นสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อสร้างจิตสาธารณะให้กับตนเอง และประโยชน์ต่อสังคม และตนเอง การดำเนินกิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วเก็บเข้าที่ ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง พบเห็นขยะในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน รีบเก็บลงถัง เห็นหนังสือในห้องสมุดวางเกะกะรีบเก็บเข้าที่ รักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด จากการตรวจสอบบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบที่นักเรียนรับผิดชอบทำความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแต่ละชั้นส่วนใหญ่ได้ช่วยกันทำความสะอาดด้วยความมีจิตสาธารณะมากขึ้น ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วรู้จักเก็บ มีลักษณะการใช้สมบัติส่วนรวมอย่างทะนุถนอมและประหยัด กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดทั้งห้องเรียน และบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้มีสำนึกต่อตนเอง สำนึกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างจิตสาธารณะ การดำเนินกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล พบว่า สามารถลดปริมาณขยะตามห้องเรียนต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้นักเรียนยังรู้จักแยกประเภทของขยะ รู้ว่าขยะประเภทไหนควรทิ้งขยะประเภทไหนนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และขยะประเภทไหนสามารถขายได้ กลุ่มเป้าหมายจะอาสาไปทำความสะอาดให้ และนำขยะที่พอขายได้มาขาย ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะที่โรงเรียน ช่วยให้นักเรียนมีรายได้อีกด้วย นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนมากสามารถปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะได้ ซึ่งตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค วิธีดำเนินการแก้ไขและพัฒนาการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการพัฒนาด้านจิตสาธารณะ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองดีขึ้น แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะดำเนินการส่งเสริม และพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2

1. การดำเนินการพัฒนา

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันประชุมปรึกษาหารือ เพื่อระดมความคิดเห็น วางแผนการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายของการส่งเสริมจิตสาธารณะ และส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เกิดจิตสำนึกที่ดียิ่งขึ้นต่อไป จึงร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยนำผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 มาร่วมกันวิเคราะห์หาข้อดี ข้อที่ควรปรับปรุง และร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่จะนำมาพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ทำการประชุมปรึกษาหารือกัน ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2555 เวลา 08.30-12.00 น. ที่ห้องประชุมโรงเรียน ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าควรดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาในวงรอบที่ 2 คือ กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ซึ่งมี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอบรมนักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 กิจกรรมการอบรมนักเรียน เป็นกิจกรรมการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า และอบรมก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน ดำเนินกิจกรรมอบรมนักเรียนทุกวันระหว่างวันที่ 21 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555 โดยดำเนินกิจกรรมเหมือนวงรอบที่ 1 กล่าวคือผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นครูเวรที่ต้องพบปะนักเรียนในแต่ละวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นผู้อบรมและให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ตามแนวดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน โดยเน้นการเสริมแรงด้านบวก เช่น การมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสะอาด การให้กำลังใจ การกล่าวชมเชยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนเกิดความตระหนัก มีความรักและหวงแหนโรงเรียนของตนเองมากยิ่งขึ้น

ผลการดำเนินการกิจกรรมการอบรมนักเรียน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะมากขึ้นกว่าเดิม มีความกระตือรือร้นมากขึ้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าพอใจ ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...เมื่อก่อนนี้ต้องมีครูเวรคอยกำกับ ดูแลอย่างใกล้ชิดในการปฏิบัติกิจกรรม แต่เดี๋ยวนี้ครูเวรไม่ต้องคอยกำกับดูแลเหมือนที่ผ่านมา นักเรียนมีความตระหนักในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ดีมากขึ้นกว่าเดิม...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...ตัวแทน สอบต. ของแต่ละหมู่บ้าน ได้สรุปรายวันหน้าเสาธงรายงานผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ถ้าทุกคนร่วมไม่ร่วมมือกันอย่างนี้โรงเรียนเราจะสะอาด ร่มรื่น และจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำความสะอาดได้...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...พวกหนูขอขอบพระคุณโรงเรียน และคณะครูทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ปลูกฝังจิตสำนึกและเป็นพลังส่งเสริมพวกหนู และพวกหนูจะตั้งใจเรียน เพื่อเป็นคนดีของสังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่น้องๆ เป็นคนดีของสังคม และรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การที่ครูคอยอบรม ให้ความรู้กับพวกเราทุก ๆ วัน ทำให้พวกเรามีความรู้มากขึ้นกว่าเดิม มีจิตสำนึกที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะมากขึ้น รู้จักปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...หลังจากที่พวกเราได้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ และได้รับการอบรมแล้วทำให้ผมและเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ในโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมมาก มีความรักความเอื้อเฟื้อต่อกันมากขึ้น รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...พวกหนูมีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ด้วยความเป็นจิตอาสา ที่โรงเรียนของหนูได้มีกิจกรรมดี ๆ ที่สร้างจิตอาสาให้ทำตั้งแต่น้องอนุบาลจนถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน เมื่อเติบโตขึ้นพวกหนูจะเป็นผู้มีจิตสาธารณะ หนูมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบังค่ะ...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การที่นักเรียนในทุกคนในโรงเรียนได้ฝึกกิจกรรมจิตสาธารณะกันเป็นประจำและต่อเนื่องทั้งในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดเป็นนิสัยที่เคยชิน มีจิตสำนึกร่วมกัน เกิดเป็นคุณลักษณะที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีติดตัวนักเรียนไปตลอด...”

(ผู้ปกครอง. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจ และปฏิบัติกิจกรรม ได้ดีมากขึ้นกว่าเดิมเป็นที่น่าพอใจ เช่น นักเรียนร่วมมือกันในการดูแลสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การรักษาความสะอาดสถานที่และบริเวณการทิ้งขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง โดยไม่ต้องคอยให้ครูบอก นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เมื่อมาถึงโรงเรียนนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้เองโดยไม่ต้องมีครูคอยกำกับ ควบคุม ครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีและกล่าว กระตุ้นสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอ

1.2 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม เป็นกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมเพื่อขัดเกลาจิตใจ นักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจเสื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมและปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เกิดความอ่อนโยนในจิตใจ มีศีล สมาธิและปัญญา และพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดำเนินการโดยโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธธรรมนักเรียน กำหนดการดำเนินกิจกรรม 2 วัน คือ วันที่ 18-19 พฤษภาคม 2555 ณ วัดโพธาราม ตำบลดงบังอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการเข้าค่ายแบบไม่นอนค้างคืน กิจกรรมต่าง ๆ ในการเข้าค่ายมีพระครูธาวโรธารักษ์ เจ้าคณะตำบลดงบัง เป็นพระวิทยากร และคณะครูเป็นวิทยากรร่วม ดำเนินการตลอดระยะเวลาของการอบรม 2 วัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกักิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการดำเนินกิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้รับการขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้มีความอ่อนโยนในจิตใจ มีศีล สมาธิและปัญญา ปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ และมีจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เดิมบางคนเมื่ออยู่ที่โรงเรียนไม่ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน มีพฤติกรรมการทิ้งขยะไม่เป็นที่ทั้ง ๆ ที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบ ต้องคอยให้ครูกำกับอยู่เสมอ และหลังจากการพัฒนาให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ มีความรับผิดชอบมากขึ้น นักเรียนจะช่วยกันทำความสะอาดห้องประชุมภายในศูนย์อบรม และทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ ศูนย์อบรม มีพฤติกรรมการทิ้งขยะเป็นที่ มีจิตสาธารณะอาสาทำความสะอาดโดยไม่ต้องบอก นักเรียนจะทำเองโดยมีจิตสำนึกร่วมกัน ทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำช่วยกัน ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...กิจกรรมการเข้าค่ายพุทธธรรมเป็นกิจกรรมที่ดีมาก อย่างน้อยก็เป็นการให้นักเรียนได้ออกมาเรียนรู้นอกสถานที่ ได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ นักเรียนได้รับการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ อาสางานเพื่อส่วนรวม...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 19 พฤษภาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...พระวิทยากรอบรมให้ความรู้ดีมาก ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ความยากลำบากของการทำงาน ได้เรียนรู้การปฏิบัติตัวเมื่อมาอยู่ร่วมกัน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 19 พฤษภาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากนักเรียนได้ฟังพระวิทยากรบรรยายให้ความรู้แล้ว ระหว่างช่วงพักกิจกรรมจะสังเกตเห็นนักเรียนช่วยกันเก็บกวาด ทำความสะอาดรอบ ๆ บริเวณศูนย์อบรม เดินผ่านเห็นขยะจะเก็บใส่ถังขยะ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการพัฒนาจิตสาธารณะมากขึ้น...”

(ผู้ศึกษาค้นคว้า. 19 พฤษภาคม 2555 : สังเกต)

“...พระวิทยากรสอนให้พวกเรามีความขยัน อดทน มีความเพียร รักการทำงานในอาชีพที่สุจริต และให้มีจิตเป็นสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม อยากให้จัดกิจกรรมดี ๆ อย่างนี้ไปตลอด...”

(นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย. 19 พฤษภาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...พวกผมชอบกิจกรรมนี้มาก พระวิทยากรสอนดี ได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน และพวกเราได้ช่วยพระอาจารย์ปลูกต้นไม้ภายในศูนย์อบรม ได้ช่วยทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ของศูนย์อบรม ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับพี่ ๆ น้อง ๆ...”

(นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย. 19 พฤษภาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...อยากให้โรงเรียนจัดกิจกรรมแบบนี้ทุกปี เพราะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี ได้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตน ได้ทำงานช่วยพระอาจารย์ถือว่าเป็นการทำบุญด้วย...”

(นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย. 19 พฤษภาคม 2555 : สัมภาษณ์)

1.3 กิจกรรม อบรม.น้อย เป็นกิจกรรมที่เป็นการจำลองรูปแบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ในโรงเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ดำเนินงานภายใต้ภารกิจทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นเครื่องกำกับกลุ่มเป้าหมายใน อบรม.น้อย ไม่ว่าจะเป็น การปลูกฝังความมีระเบียบวินัย การเสียสละ การอดทน การรู้จักแก้ปัญหา ความมีประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสาธารณะ การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดำเนินการโดยนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบรม.) ขึ้นในโรงเรียน โดยคนที่ได้คะแนนเสียงสูงสุด จะได้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ได้คะแนนเสียงอันดับที่ 2 ได้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้นนักเรียนแต่ละหมู่บ้านใน

เขตพื้นที่บริการของโรงเรียนซึ่งมี 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงบัง (ใหม่) บ้านดงบัง (เก่า) บ้านแก่น้อย บ้านโนนเขวา (เหนือ) บ้านโนนเขวา (ใต้) บ้านยางสะอาด บ้านหนองพอก บ้านหนองปลิง และบ้านวังคู ได้เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) หมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้ง 9 หมู่บ้านมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 18 คน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นคณะทำงานที่เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน ในภารกิจด้านการมีจิตสาธารณะดำเนินกิจกรรมทุกวัน ระหว่างวันที่ 21 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2555 โดยนักเรียนในแต่ละหมู่บ้าน จะมีเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาดทุกวันในช่วงเช้าและช่วงเวลาพักกลางวัน ซึ่งบ้านดงบัง (ใหม่) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 1 บ้านดงบัง (เก่า) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารห้องสมุด และบริเวณโดยรอบสนามเด็กเล่น บ้านแก่น้อย รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 2 บ้านโนนเขวา (เหนือ) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่จากถนนหน้าอาคารเรียน 1 ถึงหน้าอาคารเรียน 3 ลานเอนกประสงค์ และพื้นที่โดยรอบบริเวณหน้าเสาธง บ้านโนนเขวา (ใต้) รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 3 และพื้นที่โดยรอบบริเวณโรงอาหาร บ้านยางสะอาด รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาคารเรียน 4 ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศเหนือถึงถนนหน้าอาคารเรียน 1 และห้องน้ำด้านทิศเหนือ บ้านหนองพอก รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบหอประชุมโรงเรียน ถนนจากประตูทางเข้าโรงเรียนด้านทิศใต้ถึงถนนหน้าอาคารเรียน 3 และห้องน้ำด้านทิศใต้ บ้านหนองปลิง รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร และบ้านวังคู รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่แนวรั้วโรงเรียนจากทางด้านทิศเหนือถึงทิศใต้ และห้องน้ำด้านทิศตะวันตก ซึ่งในแต่ละวันจะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) เป็นผู้ดูแลลูกบ้านในหมู่บ้านของตนเองตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเขตพื้นที่ที่หมู่บ้านของตนเองรับผิดชอบในช่วงเช้าเวลา 07.30 น. ถึง 08.00 น. และช่วงเวลาหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง เวลา 12.00 น. ถึง 12.30 น. ซึ่งจะมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) ของหมู่บ้านเป็นผู้คอยสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และรายงานความสะอาดทุกวันหลังเข้าแถวเคารพธงชาติและช่วงเย็นก่อนเดินทางกลับบ้านทุกวัน โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะสังเกต และประเมินผลการการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต และแบบประเมิน มีผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการดำเนินกิจกรรม อบรม.น้อย พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ความร่วมมือในการร่วมมือกันในการทำความสะอาดเป็นอย่างดี เมื่อใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วเก็บเข้าที่ ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง มีความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติกิจกรรม อีกทั้งยังมีรุ่นพี่คอยดูแลพฤติกรรมของน้อง ๆ ในหมู่บ้านของตนเอง มีความรับผิดชอบทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด จากการตรวจสอบบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบที่นักเรียนรับผิดชอบทำความสะอาดของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้ช่วยกันทำความสะอาดด้วยความมีจิตสาธารณะมากขึ้น ไม่ต้องมีครูคอยกำกับ ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วรู้จักเก็บ มีลักษณะการใช้สมบัติส่วนรวมอย่างทะนุถนอมและประหยัด กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดทั้งห้องเรียน และบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้มีสำนึกต่อตนเอง สำนึกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังรายละเอียดข้อมูล ดังนี้

“...การที่พวกหนูได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน การดูแลกันแบบเป็นหมู่บ้าน มีพี่ดูแลน้อง และได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นจิตสาธารณะ เป็นส่วนหนึ่งในการแนะแนวด้านทักษะชีวิต แม้ว่าเป็นเพียงการเริ่มต้น ก็สามารถทำให้พวกหนูได้ทำสิ่งที่ประโยชน์และมีคุณค่าต่อสังคม มีจิตอาสาในการทำคุณงามความดี เป็นตัวอย่างแก่น้องๆ และเป็นการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะนิสัยที่ดีและพวกหนูจะตั้งใจทำความดีเพื่อเป็นผู้มีคุณลักษณะจิตสาธารณะ...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 29 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...กิจกรรม อบรม.น้อย ทำให้ผมและเพื่อนๆ เปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ นำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการอยู่ร่วมกัน ทุกคนมีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักแบ่งปันความรัก ความสุขและรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และทำให้มองเห็นคุณค่าของคนอื่น และสังคมนอบๆ ตัว ส่งผลให้เพื่อทุกคนร่วมกันทำความดีและเพื่อสังคม...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 29 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...กิจกรรม อบรม.น้อย ทำให้เรารู้จักและเข้าใจรูปแบบการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น ได้ร่วมมือกันในการทำกิจกรรม มีพี่คอยดูแลน้องในหมู่บ้านของตนเอง ทำให้รู้ว่ามีคุณค่าในตัวเองมากขึ้น มีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ด้วยความเป็นจิตอาสา ที่โรงเรียนของหนูตั้งแต่น้องอนุบาลจนถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน เมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นผู้มีจิตสาธารณะอย่างเปี่ยมล้น หนูมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนชุมชนบ้านดงบังค๊ะ...”

(กลุ่มเป้าหมาย. 29 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นหมู่บ้านเพื่อรับผิดชอบทำความสะอาดเขตพื้นที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ นักเรียนทุกคนในหมู่บ้านเดียวกันมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีรุ่นพี่คอยกำกับการทำกิจกรรมของน้อง ๆ ทุกคนมีความรับผิดชอบ และทำความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบได้สะอาดเรียบร้อยดีมากกว่าเดิม...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...นักเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน ตัวแทนนักเรียนที่เป็น สอ.บ.ต. ของแต่ละหมู่บ้านสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เป็นลูกบ้านของตนเองได้เป็นอย่างดี รู้จักนักเรียนแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ทำให้การดำเนินการส่งเสริมจิตสาธารณะนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายยิ่งขึ้น...”

(คณะกรรมการนักเรียน. 30 มิถุนายน 2555 : การสัมภาษณ์)

“...การจัดกิจกรรมกิจกรรม อบรมน้อย เป็นกิจกรรมที่ดีมาก ช่วยให้นักเรียน มีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน และ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยมากขึ้น และที่สำคัญเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียนคนอื่น ๆ ได้...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 3. 30 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สังเกตได้จากพฤติกรรมภารกิจที่ขยะ ทั้งที่ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน เมื่อเห็นเศษขยะก็จะเก็บใส่ถังขยะ โดยไม่ต้องมีครูคอยบอก รักและหวงแหน โรงเรียนมากขึ้น แสดงว่าได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมจากการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน...”

(ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า. 30 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการดูแลรักษา ความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ทั้งขยะเป็นที่ มีรุ่นพี่คอย ดูแลน้อง เป็นแบบอย่างที่ดี และมีการพัฒนาจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้น จนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

จากการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชน บ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย ผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมี พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการ ปฏิบัติกิจกรรม เสียสละเวลาเพื่อทำงานให้ส่วนรวม กล้าอาสาที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินคอยให้คำปรึกษา แนะนำการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนด้วยเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง กระตุ้น ให้นักเรียนให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ รวมทั้งฝึก ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริม และพัฒนาด้าน จิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย จากวงรอบที่ 1 เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในวงรอบที่ 2 ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้นมาก ได้รับการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดมากขึ้นจนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้าสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

สรุปผล

การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลได้ดังนี้

ผลการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด วงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล และ 3) การนิเทศ ผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ การประชุมแบบมีส่วนร่วม ทำให้ทุกคนที่ส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาาร่วมกัน นักเรียนตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้น กิจกรรมการอบรมนักเรียน พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เกิดความเข้าใจ มีความตระหนักในภาระหน้าที่สร้างจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าพอใจ กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การใช้อุปกรณ์การทำความสะอาดแล้วเก็บเข้าที่ ทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง พบเห็นขยะในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน รับผิดชอบ เห็นหนังสือในห้องสมุดวางเกะกะเก็บเข้าที่ รักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล พบว่า สามารถลดปริมาณขยะตามห้องเรียนต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้นักเรียนยังรู้จักแยกประเภทของขยะ รู้ว่าขยะประเภทไหนควรทิ้งขยะประเภทไหนนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และขยะประเภทไหนสามารถขายได้ ซึ่งตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการนิเทศ

เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการพัฒนาสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองดีขึ้น

ผลการส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด วงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาในวงรอบที่ 2 คือ กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ซึ่งมี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอบรมนักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย ผลการพัฒนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม เสียสละเวลาเพื่อทำงานให้ส่วนรวม นักเรียนกล้าอาสาที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติกิจกรรม ได้รับการพัฒนาด้านจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดมากขึ้นบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักเรียนได้รับการนิเทศ ได้รับคำแนะนำด้วยความเอาใจใส่ในครูผู้เกี่ยวข้องและครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

สรุปได้ว่า การส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด ครบทั้ง 2 วงรอบแล้วปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 222 คน มีจิตสาธารณะมากขึ้น กล่าวคือ นักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง อาสาที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ได้

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าการพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมอบรมนักเรียน กิจกรรมกลุ่มคนที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย และ 3) การนิเทศ ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นดังกล่าวแล้วนั้น สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากการใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว่ำร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา พูดคุย ซักถามปรึกษาหารือ หาวิธีการและแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ได้มีการประชุมครูผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมในการส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด ซึ่งดำเนินการโดยผู้ร่วมศึกษาค้นคว่ำ ทำการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อวางแผนในการพัฒนาจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการประชุมนักเรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาความสะอาด และตลอดทั้งมีการประชุมติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการ ซึ่งการประชุมแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการระดมความคิดเห็น ทุกคนได้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมมีการประชุมวางแผนอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้ผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการประชุมแบบมีส่วนร่วมที่ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2539 : 11-15) กล่าวว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคน กลุ่มคน และ

องค์กรในสังคมนั้น และกระบวนการนี้มีสนามพลังซ้อนกันอยู่ 3 สนามพลัง คือ สนามพลังความเข้าใจ สนามพลังกระทบ และสนามพลังควบคุมรวมเป็นสนามพลังการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และสามารถผสมผสาน พลังเข้าด้วยกัน และนำมาประยุกต์ใช้ในรูปกระบวนการซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผน พัฒนา สร้างทีมงานสร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหา หรือแก้ความขัดแย้ง สอดคล้องกับหลักการประชุมแบบมีส่วนร่วมที่ อีระ รุญเจริญ (2546 : 111) กล่าวว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมช่วยสร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง และขัดแย้ง สอดคล้องกับหลักการประชุมแบบมีส่วนร่วมที่ สุเทพ ทองประดิษฐ์ (2545 : 86-88) กล่าวว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการและเทคนิคในการเชิญคนที่จะทำงานกันทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาประชุม โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนา การสร้างทีมงาน การสร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหาหรือ แก้ไขความขัดแย้ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ หฤทัย อาจปฤษฎ (2544 : 103-104) พบว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้กลยุทธ์การประชุม ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีภาวะผู้นำตามรูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มกิจกรรม กลุ่มสังคมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกสรณ์ บุญฮวด (2552 : 77-78) พบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนบ้านมะกอก อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุม การดำเนินกิจกรรม ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 60 คน มีจิตสาธารณะมากขึ้น กล่าวคือ ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน ทำความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง และบริเวณโรงเรียน อาสาช่วยงานต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเป็นอย่างดีและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ ได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดาวเรือง สว่างแสง (2552 : 56-57) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนบ้านหนองชุม อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดกิจกรรมพัฒนาวินัย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน กิจกรรมแปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน กิจกรรมขยะมีค่า กิจกรรมตรวจความสะอาดของร่างกายห้องเรียนและเขตรับผิดชอบทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาดของตนเองดีขึ้น

2. จากการใช้กลยุทธ์กิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมกลุ่มคนดีที่ควรยกย่อง กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม และกิจกรรม อบรมน้อย โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและนักเรียนได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นวิธีการและแนวทางการพัฒนาร่วมกัน โดยการใช้กิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ในแต่ละกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างออกมาด้านจิตสาธารณะ ในการรักษาความสะอาด เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นประจำทุกวัน จากการดำเนินการพัฒนานักเรียนในวงรอบแรก นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จนส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป

ในทางที่ดีขึ้นจนบรรลุเป้าหมายทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทรงศิลป์ ธรรมวิภารัตน์ (2552 : 80-82) พบว่า การพัฒนาจิตสำนึกนักเรียนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และความสะอาด โรงเรียนท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์กิจกรรมโครงการอบรมจิตสำนึกที่หนูพึงมี และโครงการทำดีเพื่อพ่อ ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบดูแลสภาพแวดล้อมและความสะอาดของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดาวเรือง สว่างแสง (2552 : 56-57) พบว่าการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียน บ้านหนองชุม อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดกิจกรรมพัฒนาวินัย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน กิจกรรมแปร่งพินหลังอาหาร กลางวัน กิจกรรมขยะมีค่า กิจกรรมตรวจความสะอาดของร่างกายห้องเรียนและเขตรับผิดชอบทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาดของตนเองดีขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รังสรรค์ สิงหราช (2547 : ไม่มีเลขหน้า) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านแก้ววิทยาคาร จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการพัฒนา โดยใช้กิจกรรมการรักษาความมีระเบียบด้านการแต่งกาย และกิจกรรมการรักษาความสะอาดห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน นักเรียนที่ แต่งกายผิดระเบียบลดลงจาก 129 คน เหลือ 29 คน สำหรับวินัยด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความสะอาดลดลง จาก 124 คน คงเหลือ 39 คน ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนมีความสะอาดสวยงามขึ้น นักเรียนมีความตั้งใจ และเอาใจใส่ในการทำ ความสะอาด ซึ่งหลังจากดำเนินการแล้วพบว่า กิจกรรมดังกล่าวกระตุ้นให้นักเรียน ใส่ใจในการแต่งกายของตนเองดีขึ้น ตั้งใจร่วมมือกันทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณรับผิดชอบมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิวัลย์ ก้อนทอง (2547 : ไม่มีเลขหน้า) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านปางแก (สภาประชาชนกุล) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้บริหาร ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ส่งผลให้ทุกฝ่ายรู้วิธีการแก้ปัญหา และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายนักเรียน กลุ่มเป้าหมายได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความมีจิตสำนึกในตนเองได้ดีขึ้นอย่างพอใจทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการรักษาความสะอาด ด้านกิริยามารยาท และด้านการประหยัดและออม ผลจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้นำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนานักเรียนในโรงเรียนอื่นต่อไป

3. จากการใช้กลยุทธ์การนิเทศ โดยกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้วางแผนเพื่อติดตามตรวจสอบผลการดำเนินการส่งเสริมจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดของนักเรียน โดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการนิเทศ แนะนำ ดูแลนักเรียน ตลอดทั้งให้คำแนะนำแก่ครู ตลอดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม พร้อมทั้งหาข้อบกพร่องของกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินงาน ได้ใช้กิจกรรมการประชุมชี้แจงคณะครู และคณะกรรมการนักเรียน ให้ทราบความมุ่งหมายในการนิเทศ และร่วมกันกำหนดช่วงเวลาในการนิเทศติดตาม ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก นักเรียนมีความเอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม

ด้วยความเอาใจใส่ มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง อาสาที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ได้ โดยกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการนิเทศโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ครูผู้สอน ตัวแทนนักเรียน ในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด พร้อมทั้งได้สังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายแสดงออก ผลจากการดำเนินการนิเทศ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะตามกรอบเนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิวัลย์ก้อนทอง (2547 : ไม่มีเลขหน้า) พบว่า การศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การประชุม และการนิเทศ ทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความมี จิตสาธารณะในตนเองได้ดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการรักษาความสะอาดด้านกิจกรรมารยาท และด้านการประหยัดอดออม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รักใหม่ ลุนศรี (2552 : 85-86) พบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านโนนกกอก อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ คือ การสร้างความตระหนักด้วยกิจกรรมกลุ่ม การใช้ชีวิตที่ศรัทธาพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และการนิเทศภายในทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นทั้งด้านรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน การรู้จักใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ลักษณะการใช้ของส่วนรวมประหยัดและทะนุถนอม ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม กล้าที่อาสาทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถใช้ของส่วนรวมนั้น และสอดคล้องกับกระบวนการนิเทศของ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 71-102) ได้ให้ความคิดเห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมาจากความเข้าใจ ความเห็นชอบของบุคลากรทุกฝ่าย ผู้บริหารต้องใช้วิธีการประชุมปรึกษาให้ทุกคนมองเห็นปัญหาร่วมกัน และมีหลักในการจัดการนิเทศการศึกษา 3 ประการ คือ 1) การประชุมครั้งแรก เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ บอกวิธีการหรือเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เป็นและมุ่งบอกผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในโครงการ 2) การประชุมครั้งที่สอง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่มีความเหมาะสมและจำเป็นตามหัวข้อการประชุมในครั้งแรก นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการ วิธีทางปฏิบัติ เพื่อช่วยจำแนกและบ่งเฉพาะถึงผลลัพธ์ที่สำคัญผลที่ได้จะนำไปอภิปรายในการประชุมครั้งสุดท้าย 3) การประชุมครั้งสุดท้าย มุ่งการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วหาข้อยุติ เขียนรายงานผลให้บุคลากรทราบ นำไปปฏิบัติใช้งานต่อไป และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของนิเทศการศึกษาที่ กรมสามัญศึกษา (2543 ข : 1) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไป เพื่อช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายและความต้องการของโรงเรียน สิ่งเสริมความสามารถสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ จะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรโดยส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาค้นคว้ามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมต้องสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะด้านนั้น ๆ อย่างชัดเจน

1.2 การส่งเสริมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นนิสัยที่ดีติดตัวนักเรียนไปตลอด

1.3 การส่งเสริมจิตสาธารณะ เป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรม นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานครอบครัว และถูกอบรมเลี้ยงดูมาต่างกัน ดังนั้นต้องใช้ระยะเวลาและ ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อฝึกให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะเป็นนิสัยติดตัวอย่างถาวร

1.4 ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริม และพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ของนักเรียน รองจากครอบครัว ครูผู้สอนสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนปลูกฝัง จิตสำนึกสาธารณะให้กับนักเรียน หากนักเรียนที่มีจิตสำนึกสาธารณะสูง นักเรียนจะมองโลกในแง่ดี มีความคิดเอื้อเฟื้อต่อสังคม คิดและกระทำเพื่อคนอื่นในทางที่ดี มีความสุข อันจะเป็นผลดีต่อ ประเทศชาติต่อไป

1.5 การส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน จะประสบผลสำเร็จได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวนักเรียนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาและส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการประหยัด ด้านความอดทน ด้านความเสียสละ ด้านการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

2.2 ควรมีการใช้กลยุทธ์ในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ที่หลากหลาย เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกลยุทธ์ที่ใช้เป็นการระดมพลังความคิดเพื่อหากิจกรรมที่ เหมาะสมกับนักเรียนให้มากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. น้กวางแผนวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- กรมสามัญศึกษา. แนวทางการบริหารงานคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- กนิษฐา นิต์ศน์พัฒนา และคณะ. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- กิตติคม คาวีรัตน์. “การนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา กิจกรรมลูกเสือและยุวกาชาด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5,” วารสารวิชาการ. 5(4) : 67-70 ; เมษายน, 2545.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. ทักษะภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : มิตรชนนึ่งเซนเตอร์, 2542.
- ชาย โพธิสิตา และคณะ. การศึกษาจิตสำนึกของคนไทยต่อสาธารณสมบัติ : กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- ชารี มณีศรี. การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บุรพาสาสัน, 2542.
- ไชยา ยี่มิวิไล. “สำนึกสาธารณะ,” มติชนสุดสัปดาห์. 27(1393) : 15 ; มิถุนายน, 2550.
- ณรงค์ อ้วนอง. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสำนึกสาธารณะของชุมชน ศึกษากรณีการจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยการศึกษา กับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
- ดาวเรือง สว่างแสง. การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาด โรงเรียนบ้านหนองชุม อำเภอบ้านดุง จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิ. “ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล,” โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ. หน้า 70-72. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- ทองพูล ภูสิม. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- ทรงศิลป์ ธรรมวิภารัตน์. การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนในการรักษาสภาพแวดล้อม และความสะอาดของโรงเรียนท่าลาด อำเภอยางชุมน้อยจังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ธีระ รุญเจริญ. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : แอล. ที. เพรส, 2546.
- นันทวัฒน์ ชุนซี. การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประทีป จินฉ่ำ. “การวิเคราะห์พฤติกรรม และการปรับพฤติกรรม,” ใน เอกสารประกอบการสอน วิชาการวิเคราะห์พฤติกรรม และการปรับพฤติกรรม. หน้า 129-134. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
- ประวิต เอราวรรณ์. การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ยูแพคอินเตอร์, 2545.
- ประเวศ วะสี. วิถีมุขยในศตวรรษที่ 21 สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2545.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2542.
- พิริยา นิลมาตร์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2550.
- พระไพศาล วิสาโล. วิถีสังคมไทย ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2544.
- พันธุ์ทิพย์ रामสูต. การวิจัยการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : พี.เอ. ลีฟิ่ง, 2540.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. “การพัฒนาที่ยั่งยืน,” สอว. ประเทศไทย. 9 : 11-15 ; พฤษภาคม, 2539.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร. สำนึกไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : ตุลาคม, 2543.
- มะลิวัลย์ ก้อนทอง. การพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียน บ้านบางแก อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- มัลลิกา มัติโก. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : เจริญดีการพิมพ์, 2541.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. สำนึกพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ,” ศึกษาศาสตร์. 17(2) : 14-17 ; ธันวาคม, 2547.
- รักใหม่ ลุนศรี. การพัฒนาจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียน วัดบ้านโนนกกอก อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- รังสรรค์ สิงหาราช. การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านเหล่าวิทยาคาร จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2547.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2539.
- โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง. รายงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประจำปีการศึกษา 2553. มหาสารคาม : โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง, 2553.

- ลักขณา สรวิวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. หัวใจการนิเทศเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญการพิมพ์, 2538.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550.
- สัจด์ อุทรานันท์. การนิเทศการศึกษาหลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2530.
- สีอพล้ง. “วิกฤตวัยรุ่น ปัญหาหรือปรากฏการณ์,” วารสารสีอพล้ง. 13 : 7-17 ; มกราคม-มีนาคม, 2542.
- สมพงษ์ สิงหพล. “สีมาจารย์,” ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. 13(27) : 15-16 ; มิถุนายน – ตุลาคม, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2539.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. “จิตสาธารณะ,” ศิลปวัฒนธรรม. 22(9) : 22-23 ; มกราคม, 2544.
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ,” ศึกษาศาสตร์. 2(2) : 133-137 ; เมษายน-กันยายน, 2542.
- สุเทพ ทองประดิษฐ์. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. “การนิเทศภายใน หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ภายในโรงเรียน,” วารสารวิชาการ. 5(8) : 23 ; สิงหาคม, 2545.
- หฤทัย อาจปฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พย.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.
- อเนก ส่องแสง. การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : เกษมศรี ซีพี, 2540.
- เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

- เอกสรร์ บุณยวด. การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนบ้านมะกอก อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- Akkar, Z. M. The Changing “Publicness” of Contemporary Public Spaces : A Case Study of the Grey’s Monument Area, Newcastle Upon Tyne,” Dissertation Abstracts International. 84(06) : 2087-A ; June, 2005.
- Anthony and Mary Christine Jackson. “An Investigation of the Efficacy of a Character Education Program in a Rural Middle School,” Dissertation Abstracts International. 63(04) : 1240-A ; October, 2002.
- Bryant, James Allen, Jr. “A Noble Discontent : The Experiences and Perception of Seven Pre-service Teachers in an Experimental Course Designed to Examine the Relationship Between Social Consciousness and Education,” Dissertation Abstracts International. 64(8) : 2831-A ; February, 2004
- Carthon, Adrienne Coltte. “Popular Culture and African-Americans’ (Literary) Social Consciousness,” Dissertation Abstracts International. 67(9) : unpagged ; March, 2007.
- Champagne, Louise Desmarais. “Physical Education Teachers as Allies to Aboriginal Students : Dimensions of Social Consciousness,” Masters Abstracts International. 45(3) : unpagged ; June, 2007.
- Clark, T. Rethinking Civic Education for the 21st Century. H.W.Wilson Omni File : Full Text, Available ; November, 1999.
- Cranley, Mary Elizabeth. “Tessaban School : The Moral Life of a Thai Primary School,” Dissertation Abstracts International. 64(5) : 1531-A ; November, 2003.
- Ian Robertson. Sociology. New York : Worth Publishers, 1977.
- McElveen, Georgiary Bledsoe. “My Hand, O God, I Offer Three” : Religious Social Consciousness and Cooperative Power in the Methopolitan St. Louis Gospel Music Center, 1930-1960,” Dissertation Abstracts International. 64(3) : 714-A ; September, 2007.
- Kemmis, S. and R. McTaggart. The Action Research Planner. 3rd ed. Victoria : Deakin University, 1988.
- Pardun-Johannsen, Kirsten C. “Social Issue Drama and Its Impact on the Social Consciousness of Preadolescent School Children,” Dissertation Abstracts International. 65(4) : 1184-A ; October, 2004.
- Shinichi, Shigetomi. “Publicness and Taken-for-granted Knowledge : A Case Study of Communal Land Formation in Rural Thailand,” Dissertation Abstracts International. 42(05) : 3217-A ; August, 2007.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

แบบสัมภาษณ์

ฉบับที่ 1 : สภาพปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้านการรักษาความสะอาด

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 20 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และวิธีแก้ปัญหาคำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะ ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ผู้สัมภาษณ์.....
3. วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 : ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. ปัญหาการรักษาความสะอาดห้องเรียนมีอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ปัญหาในการรักษาความสะอาดห้องเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาการรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนมีอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ปัญหาในการรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ปัญหาการใช้และรักษาสาธารณะสมบัติของโรงเรียนมีอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ปัญหาในการใช้และรักษาสาธารณะสมบัติของโรงเรียนมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(.....)

แบบสัมภาษณ์

ฉบับที่ 2 : การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านจิตสาธารณะ ในการรักษาความสะอาด

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ผู้สัมภาษณ์.....
3. วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 : ข้อมูลการสัมภาษณ์

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 20 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านจิตสาธารณะ ในการรักษาความสะอาด

.....

.....

.....

.....

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด มีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. หลังจากที่โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านต้องการให้เพิ่มเติมกิจกรรมอะไรบ้าง ที่จะส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาด
ของนักเรียน

.....
.....
.....
.....

5. ท่านพบปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะในการรักษา
ความสะอาด อย่างไร

.....
.....
.....
.....

7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(.....)

แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด

1. ชื่อผู้สังเกต.....
2. ชื่อผู้รับการสังเกต.....
3. สถานที่สังเกต.....
4. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงของนักเรียนที่ท่านสังเกตได้

ข้อที่	พฤติกรรมที่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	นักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำความสะอาดห้องเรียน		
2.	นักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน		
3.	นักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำความสะอาดสาธารณะสมบัติ		
4.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความตระหนักด้านจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ		
5.	นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม		
6.	เมื่อพบเห็นขยะนักเรียนจะเก็บใส่ถังขยะทันทีโดยไม่มีใครบอก		
7.	นักเรียนชักชวนนักเรียนคนอื่น ๆ ให้ช่วยกันทำความสะอาด		
8.	นักเรียนกล้ารับอาสาที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม		
9.	นักเรียนเต็มใจให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความตระหนักด้านจิตสาธารณะในการรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ		
10.	นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาด		

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต
(.....)

แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

1. ชื่อผู้ประเมิน.....
2. สถานภาพผู้ประเมิน () ผู้ศึกษาค้นคว้า () ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า () ครูผู้สอน
() คณะกรรมการนักเรียน () นักเรียน
3. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้ใช้สำหรับผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เป็นผู้ประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการรักษาความสะอาด ในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ การมีจิตสาธารณะ โดยประเมิน 2 ครั้ง คือ ก่อนการพัฒนา และหลังการพัฒนา เกณฑ์การประเมินมี 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติทุกครั้ง
- 4 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง
- 3 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
- 2 หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ

ข้อที่	พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	นักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม					
2.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ					
3.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ					
4.	นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติกิจกรรม					
5.	นักเรียนชักชวนนักเรียนคนอื่น ๆ ให้ร่วมปฏิบัติกิจกรรม					
6.	นักเรียนช่วยรักษาความสะอาดโดยไม่ต้องมีใครบอก					
7.	นักเรียนคนอื่นไม่รักษาความสะอาดนักเรียนจะรีบตักเตือนเพื่อนทันที					
8.	นักเรียนกล้ารับอาสาที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม					
9.	นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาด					
10.	นักเรียนมีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0530.5(2)/จ.1591

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

10 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เรียน อาจารย์ประมวล เทียงโยธา

ด้วย นางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชุน เทียมทินกฤต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแหง)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โทร. ๐ - ๔๓๗๕ - ๔๓๒๒ - ๔๐ ต่อ ๖๐๗๖ โทรสาร ๐-๔๓๗๕-๓๑๗๔

ที่ ศธ 0530.5(2)/๑,๕๗๑

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

๑๐ พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เรียน อาจารย์รัชณี หมื่นศรี

ด้วย นางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชุน เทียมทินกฤต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ เพื่อที่นิติตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชุกำแพง)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โทร.๐ - ๔๓๗๕ - ๔๓๒๒ - ๔๐ ต่อ ๖๐๗๖ โทรสาร ๐-๔๓๗๕-๓๑๗๔

ที่ ศธ 0530.5(2)/ฉ.1641

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

10 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง

ด้วย นางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชุน เทียมทินกฤต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวปนัดดา ธนกิจโสภณ ใช้ทดลองเครื่องมือกับบุคลากรในโรงเรียนของท่าน ทั้งนี้จะเริ่มทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2554 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2555 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชุกาแพง)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โทร.๐ - ๔๓๗๕ - ๔๓๒๒ - ๔๐ ต่อ ๖๐๗๖ โทรสาร ๐-๔๓๗๔-๓๑๗๔

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ	นางสาวภัทรพร สุวรรรัตน์
วันเกิด	วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2516
สถานที่เกิด	อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 584 หมู่ 1 ชุมชนประชาร่วมเย็น ตำบลบรือ อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม 44130
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดบ้านโนนกกอก อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา 30430 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบรือ (บรือราษฎร์ผดุง) อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบรือวิทยาคาร อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2539	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกสังคมศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 2) สถาบันราชภัฏเลย
พ.ศ. 2543	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2555	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม